

TAMPEREEN YLIOPISTO
Johtamiskorkeakoulu

YRITYSJÄRJESTELYT JA SVOP-RAHASTO – rahaston muodostuminen ja varojenjaon verotus

Yrityksen laskentatoimi
Pro gradu -tutkielma
Helmikuu 2016
Ohjaaja: Eeva-Mari Ihantola

Anna-Kristiina Soininen

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto Johtamiskorkeakoulu; yrityksen laskentatoimi

Tekijä: SOININEN, ANNA-KRISTIINA
Tutkielman nimi: Yritysjärjestelyt ja SVOP-rahasto – rahaston muodostuminen ja varojenjaon verotus
Pro gradu -tutkielma: 76 sivua, 3 liitesivua
Aika: Helmikuu 2016
Avainsanat: Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto, yritysjärjestely, varojenjaon verotus.

Tutkielman aiheena on yritysjärjestelyn yhteydessä muodostunut sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto lisättiin osakeyhtiön oman pääoman eriin ensi kerran vuoden 2006 osakeyhtiölain säätämisen yhteydessä. Vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvan varojenjaon verotuksen uudistaminen nousi puheenaiheeksi jo tällöin. Vapaan oman pääoman palauttamista koskevat verosäännökset tulivat vihdoin voimaan vuoden 2014 alussa.

Tutkielman tavoitteena on tarkastella, miten yritysjärjestelyt vaikuttavat sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston muodostumiseen sekä miten yritysjärjestelyn yhteydessä syntyneestä SVOP-rahastosta tapahtuvaa varojenjakoja kohdellaan verotuksessa. Yritysjärjestelytilanteista tutkielmassa perehdytään sulautumiseen, jakautumiseen, liiketoimintasiirtoon ja osakevaihtoon. Tarkastelutapa tutkimuksessa on teoreettinen. Tutkimus toteutetaan kirjallisuuskatsauksena, jossa myös lainsäädännöllä sekä erilaisilla virallisaineistoilla on merkittävä rooli.

Kirjanpito- ja yhtiölainsäädäntö asettavat hyvin vähän vapaan oman pääoman muodostumiseen liittyviä vaatimuksia yritysjärjestelytilanteiden yhteydessä. SVOP-rahaston käyttö on näin ollen hyvin joustavaa, joten yhtiöiden oman pääoman rahastoissa voi tapahtua merkittäviäkin muutoksia yritysjärjestelyn toteuttamisen yhteydessä. Yhtiön oman pääoman rakenteella ja määrällä on suora yhteys ja suuri merkitys varojen jakamiseen, mistä syystä yhtiön oman pääoman muodostumiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota ja suunnitella se hyvin etukäteen.

Uudet vapaan oman pääoman palauttamista koskevat verosäännökset sisältävät tulkintaepäselvyyksiä varsinkin silloin, kun on kyse yritysjärjestelyjen yhteydessä syntyneestä vapaan oman pääoman rahastosta. Koska lainsäädäntö ei sisällä yritysjärjestelytilanteisiin liittyviä erityismääräyksiä, on aiheeseen liittyvälle oikeuskäytännölle suuri tarve. Oikeuskäytäntöä tarvitaan selkeyttämään erityisesti yritysjärjestelyn yhteydessä muodostuneesta SVOP-rahastosta tapahtuvan varojenjaon verokohtelua.

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Tutkimuksen tausta	1
1.2	Tutkimuksen tavoite ja rajaukset	4
1.3	Tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen rakenne.....	5
2	OSAKEYHTIÖN OMAN PÄÄOMAN HALLINTA.....	8
2.1	Oman pääoman rakenne.....	8
2.2	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto.....	11
2.3	Sijoitetun vapaan oman pääoman käyttö ja jakaminen.....	15
2.4	Yhteenveto	17
3	YRITYSJÄRJESTELYJEN VAIKUTUS OMAAN PÄÄOMAAN.....	19
3.1	Yritysjärjestelyjen tarkoitus ja sääntelyn yleinen systematiikka	19
3.2	Sulautuminen	21
3.2.1	Sulautumistavat	21
3.2.2	SVOP-rahaston muodostuminen sulautumisessa	24
3.3	Jakautuminen	31
3.3.1	Jakautumistavat	31
3.3.2	SVOP-rahaston muodostuminen jakautumisessa	33
3.4	Liiketoimintasiirto	36
3.4.1	Liiketoimintasiirron määritelmä.....	36
3.4.2	SVOP-rahaston muodostuminen liiketoimintasiirrossa.....	38
3.5	Osakevaihto	39
3.5.1	Osakevaihdon määritelmä	39
3.5.2	SVOP-rahaston muodostuminen osakevaihdossa	41
3.6	Yhteenveto	42
4	SVOP-RAHASTO JA VAROJENJAON VEROTUS	44
4.1	SVOP-palautuksen verotus yleisesti	44
4.1.1	Vuoden 2014 uudistuksen taustaa	44
4.1.2	SVOP-palautuksen verokohtelu uusien säännösten mukaan.....	46
4.1.3	Osinkona ja luovutuksena verottamisen vertailua	49
4.2	Yritysjärjestelyssä muodostunut SVOP-rahasto ja varojenjaon verotus	53
4.2.1	Yleistä arviointia	53
4.2.2	Sama verovelvollinen pääomansijoituksen tekijänä ja palautuksen saajana ..	55

4.2.3	Sama yhtiö pääomansijoituksen saajana ja palautuksen maksajana.....	58
4.2.4	Pääomansijoituksen palauttaminen	60
4.3	Yhteenveto	65
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	68
	LÄHDELUETTELO	73
	LIITTEET	77
	Liite 1.....	77

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Tutkimuksen aiheena on yritysjärjestelyjen yhteydessä muodostunut sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto ja siitä tapahtuvan varojenjaon verotus. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto lisättiin yhtiön oman pääoman eriin ensi kerran vuonna 2006 voimaan tulleen osakeyhtiölain (21.7.2006/624, OYL) säätämisen yhteydessä. Uuden osakeyhtiölain säätämisen taustalla oli yhtiöiden toimintavapauden lisääminen. Hallituksen esityksen mukaan tavoitteena oli saada aikaan joustava ja kilpailukykyinen osakeyhtiölaki, joka antaa riittävän turvan vähemmistöosakkeenomistajille ja velkojille.¹

Uuden osakeyhtiölain lähtökohtana on nimellisarvoton pääomajärjestelmä. Nimellisarvoton pääomajärjestelmä katkaisee osakkeen ja osakepääoman välisen kytköksen, jonka seurauksena osakepääomaa voidaan korottaa antamalla osakkeita ja osakkeita voidaan antaa korottamatta osakepääomaa. Tämä parantaa yhtiöiden mahdollisuuksia hankkia pääomaa kilpailukykyisin ehdoin.² Nimellisarvottomaan pääomajärjestelmään liittyy mahdollisuus merkitä osakkeiden merkintähinta sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, minkä johdosta yhtiöön tehtävien sijoitusten kirjaaminen sidotun oman pääoman sijasta vapaaseen omaan pääomaan on tullut aiempaa huomattavasti helpommaksi ja yleisemmäksi.³ Kun puhutaan varojen jakamisesta vapaan oman pääoman rahastosta, kyse on lähes aina varojenjaosta SVOP-rahastosta.

SVOP-rahastoon voidaan merkitä eriä joustavasti useissa eri tilanteissa. Rahastoa voidaan kuvata jopa eräänlaiseksi oman pääoman kaatopaikaksi. SVOP-rahastoon liittyvä joustavuus mahdollistaa myös esimerkiksi yhtiön taloudellisesta asemasta annettavan

¹ HE 109/2005 vp, 16.

² Mähönen & Villa 2012, 112.

³ Airaksinen, Pulkkinen & Rasinaho 2010 I, 566–567.

informaation ”kaunistelun” siten, että juuri ennen tilikauden päättymistä rahastoon tehdyt sijoitukset nostetaan pois seuraavan tilikauden alussa.⁴

Osakeyhtiölain uudistuksella oli huomattava merkitys myös yhtiöiden rakennejärjestelyjen kannalta. Esimerkiksi sulautumisessa on lakimuutoksen myötä yhtiöoikeudellisesti mahdollista menetellä siten, että vastaanottavan yhtiön antamia vastikeosakkeita vastaava oman pääoman korotus tapahtuu kokonaan vapaassa omassa pääomassa. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että sulautuvan yhtiön koko oma pääoma, myös sidottu oma pääoma, voi muuttua vastaanottavassa yhtiössä vapaaksi omaksi pääomaksi.⁵ Yritysjärjestelyissä voi muodostua täten tilanteita, joissa vapaan oman pääoman rahastoon merkitään sellaisia eriä, jotka ennen yritysjärjestelyn toteuttamista ovat olleet jakokelvotonta sidottua pääomaa.

Osakeyhtiön pääomarakenteeseen liittyvät kysymykset ovat mielenkiintoisia ja tutkimisen arvoisia erityisesti siitä syystä, että osakeyhtiölainsäädännön ja verolainsäädännön välillä on useita epä johdonmukaisuuksia. Tämä johtuu lähinnä oikeudenalojen ja säädösten hyvin erilaisista tavoitteista. Osakeyhtiölain lähtökohtana on rajoitetusta vastuusta johtuva tarve suojata velkojia sekä tarve suojata vähemmistöosakkeenomistajia. Verotuksessa taasen fiskaalisella intressillä on keskeinen sija. Monien OYL:n ja verosäännösten välisten ristiriitojen voidaan katsoa liittyvän yhtiön vapaaseen omaan pääomaan.⁶

Yritysjärjestelyjen tarkastelulla on yhteys varojen jakamiseen juuri sitä kautta, että yritysjärjestelytilanteissa siirretään varoja yhtiöstä toiseen. Tällöin se miten siirtyneet varat kirjataan ja arvostetaan voi vaikuttaa myöhemmin tehtävään varojenjakoan joko sen osalta, miten paljon jaettavia varoja on käytettävissä, tai sen osalta, mistä varoista jakaminen tapahtuu.⁷ Verotukseen teemalla on yhteys sen kautta, että sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta jaettuja varoja voidaan verottaa eri tavalla siitä riippuen, mistä ne ovat peräisin.

⁴ Tuokko 2009, 550.

⁵ HE 109/2005 vp, 23.

⁶ Airaksinen & Ohtonen 2010, 11–13.

⁷ Immonen 2012, 236.

Osakeyhtiön vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvan varojenjaon verotuksen uudistaminen on ollut puheenaiheena jo vuonna 2006 toteutetusta osakeyhtiölain muuttamisesta lähtien.⁸ Vapaan oman pääoman palauttamista koskevat verosäännökset tulivat vihdoin voimaan vuoden 2014 alussa. Uusien säännösten mukainen pääsääntö on, että varojenjako sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta verotetaan osinkona. Poikkeuksena pääsäännöstä rahastojakoa voidaan myös tietyin edellytyksin pitää veronalaisena luovutuksena. Kyseistä poikkeusta ei hallituksen esityksen mukaan voida kuitenkaan soveltaa yritysjärjestelyissä muodostuneiden oman pääoman erien jakoihin.⁹ Hallituksen esityksessä lausuttu on tältä osin saanut osakseen kritiikkiä. Esimerkiksi Seppo Penttilä on todennut Verotus-lehdessä vuonna 2014 julkaistussa artikkelissaan ”Varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta – uudet verosäännökset ja niiden ongelmat”¹⁰, että hallituksen esityksessä lausuttu ei voi merkitä sitä, että kategorisesti katsottaisiin, että yritysjärjestelyssä muodostuneen sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakaminen on aina osinkoa. Juuri tähän kysymykseen kohdistuu tämän tutkimuksen osalta suurin mielenkiinto.

Tutkielman aiheesta ei ole tehty tieteellisiä tutkimuksia. Osakeyhtiön varojenjakoön liittyviä tutkimuksia on tehty, mutta toisenlaisista näkökulmista; esimerkiksi Ruohonen käsittelee väitöskirjassaan osakeyhtiön voitonjaon maksukykytestin sisällön määrittämistä ja vastuuta yhtiön maksukykyyn säilymisestä.¹¹

⁸ Työryhmämuistio 4/2006, s. 148.

⁹ HE 185/2013 vp, 44.

¹⁰ Penttilä 2014.

¹¹ Ruohonen 2012.

1.2 Tutkimuksen tavoite ja rajaukset

Tutkielman tavoitteena on tarkastella,

1. miten yritysjärjestelyt vaikuttavat sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston muodostumiseen sekä
2. miten yritysjärjestelyn yhteydessä syntyneestä SVOP-rahastosta tapahtuvaa varojenjakoja kohdellaan verotuksessa.

Yritysmuodoista tutkimuksessa keskitytään osakeyhtiöihin. Tutkimuksessa tarkastellaan osakeyhtiöitä muun muassa siitä syystä, että sijoitetun oman pääoman rahastoon liittyvät säännökset sisältyvät kansalliseen yhtiölainsäädäntöön. Edelleen tutkielmassa perehdytään aiheeseen erityisesti julkisesti noteeraamattomien osakeyhtiöiden näkökulmasta. Julkisesti noteerattuihin yhtiöihin saatetaan kuitenkin viitata tarpeen mukaan.

Yritysjärjestelyillä tarkoitetaan yleensä suppeammassa muodossa sulautumista, jakautumista, liiketoimintasiirtoa, osakevaihtoa sekä rekisteröidyn kotipaikan siirtämistä.¹² Tässä tutkimuksessa näistä tarkastellaan muita yritysjärjestelytilanteita paitsi rekisteröidyn kotipaikan siirtämistä. Kyseiset järjestelyt (ml. rekisteröidyn kotipaikan siirtäminen) ovat ns. veroneutraaleja järjestelyjä johtuen siitä, että niitä verotetaan normaalista poikkeavalla ja edullisemmalla tavalla. Verotuksellisista syistä yrityksillä on vahva intressi toteuttaa liiketoiminnan uudelleenjärjestelyt jollain edellä mainituista tavoista. Näin ollen kyseiset järjestelyt on järkevää ottaa tutkielmassa tarkastelun kohteeksi. Tämä ei luonnollisesti tarkoita sitä, etteivätkö yritykset järjestelisi toimintaansa myös muilla tavoin. Yritysmuodon muutokset olisivat myös mielenkiintoinen tutkimuskohde, mutta tutkielman rajoitettu laajuus huomioon ottaen ne on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle.

Tutkielman ensimmäisessä pääosiossa esitellään lyhyesti osakeyhtiön varojenjaon pääperiaatteet. Osakeyhtiön varojenjako-tilanteisiin liittyy paljon mielenkiintoisia kysymyksiä, mutta tässä tutkimuksessa niitä tarkastellaan lähemmin ainoastaan verotuksen näkökulmasta. Muiden varojenjako-tilanteiden syvällisempi tarkastelu on

¹² Immonen ym. 2014, 109. Ks myös Immonen 2012, 236.

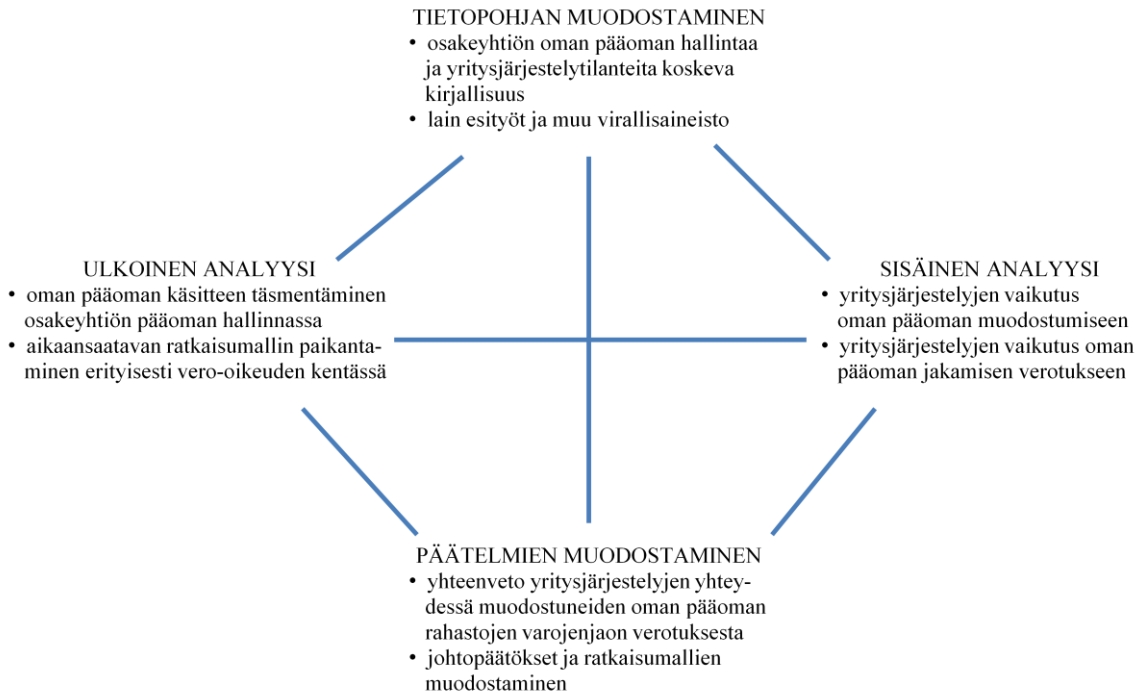
rajattu tutkimuksen ulkopuolelle. Verotukseen liittyvissä kysymyksissä keskitytään yritysjärjestelytilanteiden tarkasteluun. Vapaan oman pääoman varojenjako koskevien verosäännösten sisältö esitellään kuitenkin myös yleisellä tasolla, jotta lukijalle muodostuu käsitys kysymykseen liittyvistä peruseriaaiteista.

1.3 Tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen rakenne

Tarkastelutapa tutkimuksessa on teoreettinen. Tutkimus toteutetaan kirjallisuuskatsauksena, jossa myös lainsäädännöllä sekä erilaisilla virallisaineistoilla on merkittävä rooli. Tutkimuksessa korostuvat erityisesti kirjanpito-oikeuteen, yhtiöoikeuteen sekä vero-oikeuteen liittyvät kysymykset. Tutkimuksessa käytettäviä keskeisiä lähteitä ovat alan kirjallisuus (oppikirjat, artikkelit sekä muut julkaisut), lainsäädäntö ja sen esityöt (hallituksen esitykset sekä erilaiset mietinnöt), oikeuskäytäntö sekä erilaiset ohjeet (KILAn ja Verohallinnon ohjeet).

Neilimo ja Näsi (1980) ovat esittäneet liiketaloustieteen tutkimusotteiksi jaon käsiteanalyttiseen, nomoteettiseen, päätöksentekometodologiseen ja toimintanalyttiseen tutkimukseen. Kasanen, Lukka ja Siitonen (1991) ovat myöhemmin lisänneet tähän jakoon konstrukttiivisen tutkimusotteen. Tämän tutkimuksen voidaan katsoa edustavan käsiteanalyttistä tutkimusta. Näsin ehdotelman mukaan käsiteanalyttisen prosessin ensimmäinen vaihe on käsitteellisen ajattelun edellyttämän tietopohjan muodostaminen. Lisäksi on tärkeää, että tutkija kykenee tietoisesti erottelemaan tarkastelun alle ottamansa käsitteistön muista lähisukuisista käsitteistä. Tätä osaa prosessista voidaan kutsua ulkoiseksi analyysiksi. Seuraavasta vaiheesta voidaan käyttää nimitystä sisäinen analyysi. Siinä tutkija purkaa tarkastelun alle otettuja käsitteitä osiin sekä pohtii ja erittelee niitä koskevia esitettyjä näkemyksiä. Lopuksi tutkijan on löydettävä jokin ”ratkaisu”, esimerkiksi oma kehitelmä, jäsentely tai tyypittely asiaankuuluvine perusteluineen. Viimeinen vaihe, jota esiintyy myös aiempien vaiheiden lomassa, koostuu päätelmien

muodostamisesta.¹³ Tämän tutkimuksen käsiteanalyttinen prosessikuvaus on esitelty kuviossa 1.

Kuvio 1 Käsiteanalyysiprosessi (mukailen Näsi 1980, 13).

Käsiteanalyttisen tutkimusotteen avulla kehitetään käsitteitä ja käsitteiden järjestelmiä yrityselämän tarkastelua ja säätelyä varten. Tällöin tutkimuksen tarkoituksena on erilaisten käsitejärjestelmien konstruointi. Metodina käsiteanalyttisessä tutkimuksessa on Näsin mukaan ajattelun metodi. Tutkimus voi kohdistua paitsi tosiasioihin, myös normeihin ja arvoihin. Käsiteanalyttisen tutkimuksen tulokset voivat olla sekä suosittelevia että toteavia.¹⁴

Tutkielma muodostuu viidestä pääluvusta. Varsinainen tutkimusosuus on jaettu kolmeen erilliseen kokonaisuuteen. Johdannon tavoitteena on havainnollistaa käsiteltävän aiheen taustaa sekä tutkimuksen tekemisen lähtökohtia. Toisessa luvussa esitellään sijoitetun

¹³ Näsi 1980, 12–13.

¹⁴ Näsi 1980, 31.

vapaan oman pääoman ”luonne” eli millaisia eriä rahastoon voidaan ylipäättään merkitä ja miten rahastosta voidaan jakaa varoja. Tutkielman kolmannessa luvussa tarkastellaan, miten sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto voi muodostua yritysjärjestelytilanteessa, eli millaisissa tilanteissa SVOP-rahastoon voidaan merkitä eriä ja mitä eriä rahastoon voidaan merkitä. Yritysjärjestelytilanteista keskitytään sulautumisen, jakautumisen, liiketoimintasiirron ja osakevaihdon tarkasteluun. Kolmannen luvun voidaan katsoa olevan olennainen osa kokonaisuutta, sillä siinä selitetään, mitä eri yritysjärjestelytilanteilla tarkoitetaan ja millä eri tavoilla sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon voidaan yritysjärjestelyiden yhteydessä merkitä eriä. Kyseisten seikkojen läpikäyminen on lukijan kannalta tärkeää, jotta lukija ymmärtää, mistä yritysjärjestelyissä ylipäättään on kysymys. Tämä auttaa lukijaa ymmärtämään tutkielman neljännessä luvussa käsiteltäviä kysymyksiä eli varojenjaon verotukseen liittyviä ongelmakohtia. Luvussa esitellään SVOP-palautusten verokohtelu yleisesti sekä perehdytään erityisesti varojenjaon verokohteluun niissä tilanteissa, joissa varojenjako tapahtuu yritysjärjestelyjen yhteydessä muodostuneesta sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Viimeisessä eli viidennessä luvussa tuodaan esiin tutkimustulokset ja esitellään tutkimuksen pohjalta tehdyt johtopäätökset.

2 OSAKEYHTIÖN OMAN PÄÄOMAN HALLINTA

2.1 Oman pääoman rakenne

Yhtiön rahoitus on jaettavissa kahteen peruslajiin. Nämä ovat yrityksen omasta toiminnasta syntyvä tulo-rahoitus sekä yhtiöön tehtävät pääoman sijoitukset. Osakeyhtiön tulo-rahoituksella tarkoitetaan päättäneeltä tilikaudelta laaditun tilinpäätöksen tuloslaskelman osoittamaa voittoa, joka näytetään taseessa voittotilillä tilikauden voittona ja edellisten tilikausien osalta edellisten tilikausien voittona. Tulo-rahoituksena pidetään myös yhtiön liiketoiminnastaan saamia tuottoja, joilla maksetaan liiketoiminnan kuluja.¹⁵

Yhtiöön tehdyt pääomansijoitukset ovat jaettavissa niihin liittyvien taloudellisten ominaisuuksien ja niitä koskevan sääntelyn perusteella oman ja vieraan pääoman ehtoihin sijoituksiin.¹⁶ Oma pääoma on yrityksen vakavaraisuuden perusta ja se on yleensä tarkoitettu jäämään yritykseen määräämättömäksi ajaksi. Osakeyhtiössä oman pääoman menettäminen johtaa erityistoimenpiteisiin ja mahdollisesti pakkoselvitystilän käynnistämiseen.¹⁷

Välirahoitusinstrumentit ovat oman ja vieraan pääoman väliin sijoittuvaa rahoitusta, jossa on piirteitä molemmista pääomalajeista. Modernin osakeyhtiön pääomarakenteelle onkin tunnusomaista, että oman ja vieraan pääoman välinen raja on hämärtenyt.¹⁸ Osakeyhtiölain rahoitusvälineitä koskevan sääntelyn kohdalla sopimusvapaudella on suuri rooli. Rahoitusmarkkinat kehittyvät jatkuvasti ja yritysten rahoitustarpeet ovat yhä monimuotoisempia. Markkinoiden tehokkuus ja pääoman kerääminen vaativat, että yhtiö ja sijoittaja pystyvät sopimaan mahdollisimman vapaasti yrityksen rahoituksessa käytettävien instrumenttien sisällöstä.

¹⁵ Immonen ym. 2014, 5.

¹⁶ Mähönen & Villa 2012, 67.

¹⁷ Leppiniemi & Lounasmeri 2015, luku 9 Oman pääoman rahoitus.

¹⁸ Erityisesti IFRS-standardien käyttöönotto on lisännyt välirahoituksen käyttöä, rahoitusvälineiden ominaisuuksien räätälöintiä sekä hämärtenyt oman ja vieraan pääoman -ehtoisen rahoituksen rajaa. Mähönen & Villa 2012, 67.

OYL 8 luvun 3 §:n mukaan osakeyhtiön tilinpäätös ja toimintakertomus on laadittava kirjanpitolain (1336/1997, KPL) ja OYL 8 luvun säännösten mukaisesti. Osakeyhtiön tilinpäätöksen taseen oman pääoman rakenne seuraakin lähtökohtaisesti kirjanpitoasetuksen (30.12.1997/1339, KPA) 1 luvun 6 §:ssä esitettyä tasekaavaa (liite 1). Kaavaa muokataan niin, että se vastaa OYL 8 luvun sääntelyä. Osakeyhtiölain oman pääoman määrittely tehdään nimenomaisesti osakeyhtiölain varallisuus- ja velkojiensuojajärjestelmää varten. Tasekaava mahdollistaa esimerkiksi sen, että KPL 7 a luvun 2 §:n 1 momentin mukaan laaditussa eli IFRS-standardien ja sisältöpainotteisuuden periaatteen mekanismeja noudattavassa tilinpäätöksessä oman pääoman ehtoiset velkainstrumentit voidaan esittää taseessa omana pääomana kohdassa ”Muut rahastot”. Edellä sanottu ei kuitenkaan merkitse sitä, että hybridivelat muuttuisivat osakeyhtiöoikeudellisesti velkojiensuoja- tai varojenjakomekanismien näkökulmasta omaksi pääomaksi.¹⁹

Vuoden 2016 alussa voimaan tulleen KPL 5 luvun 5 c §:ssä säädetään pääomalainan merkitsemisestä taseeseen. Vuoden 2016 alusta lukien omaan pääomaan saadaan merkitä erilliseksi eräksi sellainen pääomalaina, jota osakeyhtiö pitää ehdoiltaan oman pääoman luonteisena siten kuin IAS-asetuksella hyväksytyissä tilinpäätösstandardeissa omaan pääomaan luettavilta arvopapereilta edellytetään. Muussa tapauksessa tällainen laina merkitään vieraaseen pääomaan. Kyseessä on merkittävä muutos verrattuna aikaisempaan käytäntöön, jonka mukaan pääomalaina tuli tilinpäätöksessä kirjata vieraan pääoman alle.

OYL 8 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan yhtiön oma pääoma jakautuu sidottuun omaan pääomaan ja vapaaseen omaan pääomaan. Osakepääoma sekä KPL:n mukainen arvonkorotusrahasto, käyvän arvon rahasto ja uudelleenarvostusrahasto ovat sidottua omaa pääomaa. Muut rahastot sekä tilikauden ja edellisten tilikausien voitto ovat vapaata omaa pääomaa. Sidotun ja vapaan oman pääoman jaottelu liittyy olennaisesti OYL:n velkojiensuojajärjestelmään.²⁰ Velkojien suojan ydin muodostuu sidotun oman pääoman pysyvyydestä. Vapaa oma pääoma sen sijaan on yhtiön jakokelpoisia varoja. Toisaalta

¹⁹ Immonen ym. 2014, 8–9.

²⁰ Penttilä 2014, 123.

myös sidottu oma pääoma on OYL:n mukaan vähimmäisosakepääomaa lukuun ottamatta jakokelpoista, mutta sitä saadaan jakaa vain OYL 14 luvun mukaista velkojiensuojamenettelyä noudattaen. Penttilän mukaan jakokelpoisuutta ajatellen sidotun ja vapaan oman pääoman ero on lähinnä menettelyllinen.²¹ Jaottelulla on huomattava merkitys nimenomaan siihen, mitä varoja ja miten varoja voidaan jakaa.

IFRS-standardit poikkeavat osittain merkittävästikin KPL:n sääntelystä, ja tällä on vaikutusta myös yhtiön oman pääoman esittämiseen²². IFRS-standardeja noudattaen omaan pääomaan saatetaan lisätä eriä, jotka eivät perinteisen suomalaista kirjanpitolainsäädäntöä noudattavan näkemyksen mukaan sinne kuulu, ja toisaalta sieltä voi myös puuttua eriä, jotka perinteisesti merkittäisiin omaan pääomaan. IFRS-standardien mukaan esimerkiksi tietyt velkaerät, joiden takaisinmaksu on yhtiön valinnassa, saatetaan merkitä omaan pääomaan.²³

Oman pääoman sijoittaminen yhtiöön on tulorahoitusta nopeampi tapa lisätä yhtiön nettovarallisuutta. Pääoman sijoitukset ovat yhtiön näkökulmasta myös edullisempi tapa kasvattaa nettovarallisuutta verrattuna tulorahoitukseen, sillä osakkeenomistajien tekemät pääoman sijoitukset ovat yhtiölle verovapaita EVL 6 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti. Jos sijoitus tehdään muuna kuin rahana, omaisuuden siirtämisestä yhtiöön voi aiheutua esimerkiksi varainsiirto- tai luovutusvoittoveroseuraamuksia.

²¹ Penttilä 2014, 124.

²² KPL 7 a luvun mukaan sellaisten yritysten, joiden arvopapereilla käydään arvopaperimarkkinalain (746/2012) mukaisesti julkista kauppaa, on laadittava konsernitilinpäätöksensä IFRS-standardeja noudattaen. IFRS-standardien soveltaminen kuitenkin sallitaan myös vapaaehtoisesti sekä erillistilinpäätöksessä että muiden kuin julkisesti noteerattujen yhtiöiden konsernitilinpäätöksissä. Ks. Haaramo ym. 2014, luku 4 EU:n IAS-asetus.

²³ Airaksinen ym. 2010 I, 574.

2.2 Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto

Vuonna 2006 voimaan tulleen osakeyhtiölain lähtökohtana on nimellisarvoton pääomajärjestelmä. Nimellisarvottoman pääomajärjestelmän keskeinen sisältö liittyy osakkeen ja osakepääoman välisen kytköksen katkaisemiseen.²⁴ Yhtiöön tehtävien sijoitusten kirjaaminen sidotun oman pääoman sijasta vapaaseen omaan pääomaan on muutoksen myötä tullut aiempaa huomattavasti helpommaksi ja yleisemmäksi.²⁵ Sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston käyttöönotto teki vapaaseen omaan pääoman tehdystä sijoituksesta olennaisesti läpinäkyvämmän, sillä nykyään sijoitus vapaaseen omaan pääomaan merkitään kertyneistä voittovaroista erilliseen rahastoon. Tällöin tilinpäätöksestä voidaan saada aikaisempaa parempi käsityksen siitä, kuinka suuri osa yhtiön vapaasta pääomasta on kertynyt yhtiön tuloksesta ja mikä on pääomansijoitusten osuus.²⁶

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto on siis osa yhtiön vapaata omaa pääomaa. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto esitetään osakeyhtiön taseessa ”Oman pääoman” alaryhmässä ”Muut rahastot” omalla rivillään. OYL 8 luvun 2 §:n mukaan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon merkitään se osa osakkeiden merkintähinnasta, jota perustamissopimuksen tai osakeantipäätöksen mukaan ei merkitä osakepääomaan ja jota ei kirjanpitolain mukaan merkitä vieraaseen pääomaan, sekä sellainen muu oman pääoman sijoitus, jota ei merkitä muuhun rahastoon. Rahastoon merkitään myös se määrä, jolla osakepääomaa alennetaan ja jota ei käytetä tappion kattamiseen tai varojen jakamiseen. Säännös koskee sekä perustamista että osakeantia.

OYL 2 luvun 4 §:n oletamasäännöksen mukaan yhtiötä perustettaessa osakkeen merkintähinta kirjataan lähtökohtaisesti osakepääoman eräksi. Lainkohdan mukaan osakkeen merkintähinta merkitään kokonaisuudessaan osakepääomaan, jollei sitä ole perustamissopimuksessa tai yhtiöjärjestyksessä määrätty merkittäväksi osittain sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon taikka KPL:ssa toisin säädetä. Nimellisarvoton pääomajärjestelmä mahdollistaa sen, että osakkeesta maksettava merkintämaksu voidaan

²⁴ Mähönen & Villa 2012, 7.

²⁵ Airaksinen ym. 2010 I, 566–567.

²⁶ Villa 2007, 21.

yhtiötä perustettaessa merkitä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon lain edellyttämän vähimmäismäärän tai yhtiöjärjestyksen tätä korkeamman vähimmäismäärän ylittävältä osin. Ero nimellisarvoiseen järjestelmään on näin ollen selvä: nimellisarvoisessa pääomajärjestelmässä ainoastaan osakkeen nimellisarvon ylittävä määrä osakkeen merkintämaksusta saadaan merkitä SVOP-rahastoon.²⁷

Osakkeen merkintähinnan merkitsemiset taseeseen voidaan myös jakaa eri merkitsijöiden välillä esimerkiksi niin, että joidenkin merkintämaksut kirjataan osakepääomaan kun taas muiden merkintämaksut kirjataan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Määräys jakamisesta on tällöin sisällytettävä perustamissopimukseen.²⁸

Sijoitus SVOP-rahastoon voidaan yhtiöoikeudellisesti tehdä hyvin monella eri tavalla. Yhtiöön voidaan sijoittaa rahavaroja tai muuta omaisuutta oman pääoman ehdoin ja ilman osakevastiketta tai muutakaan vastiketta. Sijoitus voidaan tehdä paitsi yhtiön perustamisessa osakkeiden merkinnän yhteydessä, myös osakepääomankorotuksen tai osakeannin yhteydessä. Annettaessa uusia osakkeita osakkeista maksettava määrä merkitään ensin kirjanpidon osakeantitilille. Osakeantitilille merkityt varat siirretään osakepääomaan tai sijoitetun oman pääoman rahastoon noudattamalla OYL 9 luvun 6 §:n 1 momentin määräyksiä sen jälkeen, kun merkityt ja maksetut osakkeet on merkitty rekisteriin.²⁹

Osakkeenomistaja voi tehdä yhtiöön vastikkeettoman sijoituksen, joka merkitään sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Pääomalainan velkojan suostumuksella pääomalaina voidaan OYL 12 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan muuntaa sijoitetuksi omaksi pääomaksi. Tältä osin on huomattava, että vuoden 2016 alussa voimaan tulleen KPL:n muutoksen myötä pääomalaina voidaan nykyisin merkitä taseessa oman pääoman eriin, mikäli laina täyttää IAS-asetuksessa mainitut oman pääoman kriteerit. Jos kriteerit eivät täyty, pääomalaina kirjataan vieraaseen pääomaan.

²⁷ Airaksinen ym. 2014, 17–18. Airaksinen ym. mukaan on myös huomattava, että OYL 2 luvun 4 § tulee sovellettavaksi sekä nimellisarvoisessa että nimellisarvottomassa pääomajärjestelmässä.

²⁸ Airaksinen ym. 2014, 18.

²⁹ Airaksinen ym. 2014, 28.

Myös muunlainen velka voidaan muuntaa SVOP-rahastosijoitukseksi.³⁰ Tällöin on kyse vastasaamisen kuittaamisesta. Velan muuntaminen oman pääoman eräksi merkitsee sitä, että velkoja siirtyy velkojan roolista sijoittajan rooliin. Myös optio-oikeuden tai muun erityisen oikeuden mahdollinen merkintähinta merkitään SVOP-rahastoon, jollei niitä annettaessa muuta päätetä.³¹

Huomionarvoista on, että SVOP-rahaston kartuttaminen tekemällä sijoitus rahastoon lisää myös sitä vapaan oman pääoman määrää, joka myöhemmin voidaan siirtää rahastokorotuksena osakepääomaan.³² Kun SVOP-rahastoon sijoitetaan pääomaa, yhtiö saa vastikkeetta lisää varoja tai mahdollisen velan muuntamisen yhteydessä välttyy velan maksamiselta takaisin. Rahastosijoituksen voi tehdä esimerkiksi yhtiön osakkeenomistaja, velkoja tai taho, jolla ei ole minkäänlaisia kytköksiä yritykseen, eli käytännössä kuka tahansa. Suora sijoitus sijoitetun vapaan oman rahastoon ilman vastiketta perustuu yhtiön ja sijoittajan väliseen sopimukseen. Sopimukseen ei tule ottaa sellaisia ehtoja, jotka tekevät sijoituksesta vastikkeellisen ja takaisinmaksettavan, mutta säilyttävät sijoituksen oman pääoman luonteen SVOP-rahastoon merkittävänä pääoman sijoituksena. Mikäli sopimus sisältää tällaisia ehtoja, on kyse velasta, joka on merkittävä taseessa vieraaseen pääomaan.

SVOP-rahastoon merkitään osakepääoman alentamismäärä, jos sitä ei käytetä tappion kattamiseen tai välittömään varojenjakoön osakkeenomistajille.³³ Osakepääoman alentaminen SVOP-rahastoon edellyttää OYL 14 luvussa tarkoitetun velkojiensuojamenettelyn läpikäyntiä. OYL 8 luvun 2 §:ssä ei ole nimenomaista mainintaa, että SVOP-rahastoon voitaisiin siirtää varoja taseen voittovaroista. Osakepääoman alentamisen yhteydessä yhtiön SVOP-rahastoon voi kuitenkin siirtyä yhtiön voittovaroista peräisin olevia eriä. Kirjallisuudessa on katsottu, että OYL:n pääomajärjestelmän kannalta voittovarojen siirtäminen suoraan SVOP-rahastoon olisi paitsi mahdollista myös OYL:n tarkoituksen ja tavoitteiden mukaista, vaikka tällaista mahdollisuutta ei lainsäädännössä

³⁰ Immonen ym. 2014, 79.

³¹ HE 109/2005 vp, 94.

³² Immonen ym. 2014, 80.

³³ Airaksinen ym. 2010 I, 585.

suoraan mainita.³⁴ Joka tapauksessa SVOP-rahaston eriin voi tosiasiaissa sisältyä voittovaroista peräisin olevia eriä.

Immosen, Ossan ja Villan mukaan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoa koskevasta vähäisestä sääntelystä johtuen voi olla perusteltua soveltaa SVOP-rahastosijoitukseen analogisesti osakepääomasijoitusta koskevaa sääntelyä.³⁵ Tämä tarkoittaisi, että sijoitukseen tulisi soveltaa, mitä OYL 9 luvun 10–12 §:ssä säädetään merkintähintasaamisesta, rahamaksusta ja apportista ilman siihen liittyviä OYL 11 luvun 3 §:n 1 ja 2 momentin viittauksia. Tällöin on kiinnitettävä erityistä huomiota esimerkiksi siihen, että kuittaus on mahdollinen vain hallituksen suostumuksella.

Pääomansijoitus SVOP-rahastoon on joustavin tapa tehdä oman pääoman sijoitus yhtiöön. Osakepääoman korotus on ilmoitettava kaupparekisteriin rekisteröitäväksi, kun taas SVOP-rahastosijoitusta ei tarvitse rekisteröidä. Myös varojen palauttaminen on aikanaan helpompaa SVOP-rahastosta kuin osakepääomasta, sillä osakepääomaa ei voida palauttaa ilman velkojainsuojamenettelyä. SVOP-rahastosijoitus lisää yhtiön varallisuutta ja sitä kautta osakkeen matemaattista arvoa. SVOP-rahastosijoituksen osalta on kuitenkin huomattava, että se tulee kaikkien osakkaiden hyväksi. Sijoituksen kohdentaminen vain sijoituksen tehneen osakkaan osuuteen nettovarallisuudesta ja tämän osakkeiden matemaattiseen arvoon, eli sijoituksen ”korvamerkintä”, ei ole mahdollista. Sen sijaan SVOP-rahastosijoitus lisää osakkaan omistamien osakkeiden hankintamenoa verotuksessa.³⁶

Kansainvälisistä tilinpäätösstandardeista saattaa johtua, että tietynlaiset lunastusehtoiset osakkeet katsotaan ja merkitään tilinpäätöksessä vieraaksi pääomaksi niiden taloudellisen luonteen perusteella.³⁷ Standardi IAS 32 ”Rahoitusinstrumentit: Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot ja esittämistapa” määrittelee oman pääoman ehtoisen instrumentin.

³⁴ Immonen ym. 2014, 94. Vrt. Suomen Asianajajaliitto 2009, jossa esitetyn kannan mukaan SVOP-rahastoon ei voida suoraan siirtää voittovaroja, vaan kaikki OYL 8 luvun 2 §:ssä tarkoitetut siirrot ovat pääasialliselta luonteeltaan pääomasijoituksia.

³⁵ Immonen ym. 2014, 80. Ks. myös Airaksinen ym. 2010 I, 785–786.

³⁶ Viitala 2014, 152.

³⁷ HE 109/2005 vp, 44–45.

Rahoitusinstrumentin tosiasiallinen luonne määrää sen luokittelun liikkeeselaskijan taseessa, ei niinkään instrumentin oikeudellinen muoto.³⁸ IAS 32:n mukaan osakkeesta yhtiölle maksettu määrä on kirjattava vieraaseen pääomaan eikä osaksikaan osakepääomaan tai sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, jos instrumentin taloudellinen luonne osoittaa, että se on taloudelliselta luonteeltaan rahoitusvelka. Huomionarvoista on, että merkitsemistapa liittyy vain kirjanpitoon, eikä se vaikuta osakkeen yhtiöoikeudelliseen statukseen, eikä myöskään osakkeen tuottamiin osakeoikeuksiin ja -velvoitteisiin.³⁹

Yhtiöön tehtyjä pääomansijoituksia ei EVL 6 §:n mukaisesti katsota yhtiön verotuksessa veronalaiseksi tuloksi. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon voidaan kuitenkin kirjata myös sellaisia eriä, joiden osalta joudutaan katsomaan tapauskohtaisesti, onko kysymyksessä pääomansijoitukseksi vai veronalaiseksi tuloksi katsottava erä. Tällainen tilanne voi olla silloin, kun joku muu kuin osakkeenomistaja tekee yhtiöön sijoituksen, jota ei voida pitää vieraana ja joka kirjataan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon.⁴⁰

2.3 Sijoitetun vapaan oman pääoman käyttö ja jakaminen

OYL 13 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan yhtiö voi jakaa varoja osakkeenomistajille vain laissa mainituilla tavoilla. Näitä tapoja ovat voitonjako, eli osinko, ja varojen jakaminen vapaan oman pääoman rahastosta, OYL 14 luvussa tarkoitettu osakepääoman alentaminen, OYL 3 ja 15 luvussa tarkoitettu omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen sekä OYL 20 luvussa tarkoitettu yhtiön purkaminen ja rekisteristä poistaminen. OYL 13 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan muu liiketapahtuma, joka vähentää yhtiön varoja tai lisää sen velkoja ilman liiketaloudellista perustetta, on laitonta varojenjako.

Voitonjako eli osinko ja varojen jakaminen vapaan oman pääoman rahastosta on OYL 13 luvun 1 § 1 momentin 1 kohdassa rinnastettu toisiinsa, koska SVOP-rahastojakoon

³⁸ Haaramo ym. 2014, luku 7 Arvostus- ja jaksotussäännöt.

³⁹ Airaksinen ym. 2014, 19.

⁴⁰ Andersson & Penttilä 2014, 162 alaviitteineen.

sovelletaan samoja periaatteita kuin osingon jakamiseen⁴¹. Tase- ja maksukykyisyydesti sekä ns. suosiva osingonjako koskevat siis myös sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvaa jakoa (OYL 13 luvun 3 §, 4 § ja 6 §:n 4 mom.).

OYL 13 luvun 5 §:n mukaan yhtiö saa jakaa vapaan oman pääoman, josta on vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät varat sekä määrä, joka on kehitysmenona merkitty taseeseen kirjanpitolain mukaisesti, jollei yhtiön maksukykyä koskevasta 2 §:stä muuta johdu. Yhtiöjärjestyksen sisältämä jakorajoitus voi olla esimerkiksi määräys, jonka mukaan osa tilikauden voitosta on siirrettävä osakepääomaan⁴². Maksukykyä koskevan kiellon mukaan varoja ei saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden. Määräys on sisällytetty lakiin nimenomaan yhtiön velkojien suojaamiseksi. Jakokelpoiset varat määritellään going concern -periaatteen varaan rakennetun tilinpäätöksen perusteella. Toiminnan loppumiseen johtavassa varojenjakotilanteessa tilinpäätös pitäisi näin ollen laatia going concern -periaatteen sijasta realisointiperiaatteella. Yhtiön varojen arvo realisointitilanteessa on erilaisten selvitysten mukaan olennaisesti alhaisempi kuin yhtiön toiminnan aikana, joten realisointiperiaatteen noudattaminen johtaisi lähes poikkeuksetta huomattavasti alhaisempaan oman pääoman ja siten myös jaettavien varojen määrään.⁴³

Varojen jakamisesta päätetään OYL 13 luvun 6 §:n mukaan yhtiökokouksessa. Yhtiökokouksen päätöksellä, jossa määrätään jaon enimmäismäärä, voidaan myös valtuuttaa hallitus päättämään osingon jakamisesta tai varojen jakamisesta vapaan oman pääoman rahastosta. Päätöksessä on mainittava jaon määrä ja se, mitä varoja jakoon käytetään. Päätös vapaan oman pääoman jakamisesta tehdään tavallisella enemmistöpäätöksellä, kuten OYL 5 luvun 26 §:ssä säädetään, ellei yhtiöjärjestyksessä määrätä päätöksen tekemisestä määräenemmistöllä.

⁴¹ Penttilä 2014, 122. Säännöksen sanamuoto huomioon ottaen osinko ja varojen jakaminen vapaan oman pääoman rahastosta ovat kuitenkin eri asioita.

⁴² Airaksinen ym. 2010 II, 61.

⁴³ Airaksinen ym. 2010 II, 38.

OYL 14 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan yhtiökokous voi päättää osakepääoman jakamisesta, sen alentamisesta varojen siirtämiseksi vapaan oman pääoman rahastoon sekä sen käyttämisestä sellaisen tappion välittömään kattamiseen, johon vapaa oma pääoma ei riitä. Osakepääomaa voidaan siis alentaa siten, että se jaetaan suoraan osakkeenomistajille ilman, että sitä siirrettäisiin ensin esimerkiksi SVOP-rahastoon. Varojenjaon lisäksi osakepääomaa voidaan alentaa siirtämällä varoja vapaan oman pääoman rahastoon. Säännöksen sanamuodosta ei käy ilmi, tarkoitetaanko ”vapaan oman pääoman rahastolla” mitä tahansa vapaan oman pääoman rahastoa vai pelkästään SVOP-rahastoa. OYL 8 luvun 2 §:n mukaan SVOP-rahastoon on merkittävä se määrä, jolla osakepääomaa alennetaan ja jota ei käytetä tappion kattamiseen tai varojen jakamiseen. Kirjallisuudessa asiaa on pidetty epäselvänä, mutta on myös katsottu, että muun muassa OYL 8 luvun 2 §:n sanamuoto viittaisi siihen, että siirto muuhun rahastoon ei olisi mahdollinen.⁴⁴

Sijoitetun vapaan oman pääoman palauttamista osakkeenomistajalle koskevat OYL 13 luvun 1–7 §:n säännökset. Päätöksentekomekanismin osalta SVOP-rahaston jakaminen osakkeenomistajille vastaa osingonjakoa. SVOP-rahaston käyttämisestä tappion kattamiseen ei OYL:ssa ole nimenomaista säännöstä. Tappion kattamismahdollisuus vaikuttaa kuitenkin selvältä, kun osakepääomaa, voittovaroja ja jopa pääomalainaa voidaan käyttää tähän tarkoitukseen.⁴⁵

2.4 Yhteenveto

Yhtiöön tehtävien sijoitusten kirjaaminen sidotun oman pääoman sijasta vapaaseen omaan pääomaan on vuoden 2006 OYL:n säätämisen myötä tullut aiempaa huomattavasti helpommaksi ja yleisemmäksi. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon voidaan merkitä varoja useista eri lähteistä.

⁴⁴ Airaksinen ym. 2010 II, 106. Ks. myös Mähönen & Villa 2012, 455.

⁴⁵ Airaksinen ym. 2010 I, 587. Kirjoittajien mukaan tappion kattamismahdollisuutta puoltaa myös OYL 14 luvun 1 § 1 mom., jonka mukaan osakepääomaa voidaan käyttää tappion kattamiseen vain siltä osin kuin vapaa oma pääoma ei tähän riitä.

SVOP-rahastoon merkitään:

- se osa osakkeiden merkintähinnasta, jota perustamissopimuksen tai osakeantipäätöksen mukaan ei merkitä osakepääomaan ja jota ei KPL:n säännösten mukaan merkitä vieraaseen pääomaan (OYL 8 luku 2 §);
- optio- tai muun OYL 10 luvun 1 §:ssä tarkoitetun erityisen oikeuden merkintähinta (OYL 10 luku 3 § 3 mom.);
- se määrä, jolla osakepääomaa alennetaan ja jota ei käytetä tappion kattamiseen tai varojen jakamiseen (OYL 8 luku 2 §);
- varoja vanhan OYL:n mukaisen vara- tai ylikurssirahaston alentamisen yhteydessä;
- sellainen muu oman pääoman sijoitus, jota ei merkitä muuhun rahastoon (OYL 8 luku 2 §).

Lisäksi SVOP-rahastoon voidaan merkitä:

- voittovaroista tai muusta vapaan oman pääoman rahastosta siirrettyjä eriä;
- oman pääoman ehtoiseksi sijoitukseksi muunnettu saatava;
- eriä yritysjärjestelyjen yhteydessä.

OYL ei aseta rajoituksia SVOP-rahastosijoituksen tekijälle. Rahastosijoituksen voi näin ollen tehdä niin yhtiön osakkeenomistaja kuin jokin muukin taho. SVOP-rahastosijoituksen osalta on huomattava, että se tulee kaikkien osakkaiden hyväksi. Sijoituksen ”korvamerkintä” ei ole mahdollista.

Kun sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta jaetaan varoja, noudatetaan jaossa OYL 13 luvun 5–7 §:n mukaan samoja menettelysäännöksiä kuin osinkoa jaettaessa. Varojen jakamista koskevassa päätöksessä on mainittava jaon määrä ja se, mitä varoja jakoon käytetään. Varojenjakopäätöksessä tulee näin ollen kertoa, onko kysymyksessä voiton eli osingon jako vai jaetaanko varoja jostain tietyistä vapaan oman pääoman rahastosta, kuten SVOP-rahastosta.

3 YRITYSJÄRJESTELYJEN VAIKUTUS OMAAN PÄÄOMAAN

3.1 Yritysjärjestelyjen tarkoitus ja sääntelyn yleinen systematiikka

Liiketoiminta on dynaamista toimintaa. Liiketoiminnan ympäristön vaatimuksiin vastaaminen edellyttää organisaatioilta nopeaa reagointikykyä ja selkeää strategiaa. Yrityksen toimintaympäristön muuttuminen edellyttää usein esimerkiksi yrityksen omistusrakenteen muuttamista.⁴⁶ Yrityksen omistuksen rakenteen tai yrityksen toiminnan muokkaaminen voidaan toteuttaa erilaisilla yritysjärjestelyillä. Syyt yritysjärjestelyjen toteuttamiselle ovat yleensä hyvin yksilöllisiä. Muutoksilla saatetaan hakea esimerkiksi parannuksia toiminnan joustavuuteen purkamalla päällekkäisiä toimintoja tai hakea suuren koon etuja.⁴⁷

Yritysjärjestelyihin liittyy aina sekä yhtiöoikeudellinen että vero-oikeudellinen näkökulma. OYL:n säännökset turvaavat muun muassa yhtiön toiminnan tarkoitusta tuottaa voittoa osakkeenomistajille sekä osakkeenomistajien yhdenvertaista kohtelua. Myös velkojien suojaaminen on OYL:n säännösten tärkeä tavoite. Kun osakeyhtiön omaisuutta luovutetaan tai omistuksen rakennetta muutetaan, on aina selvitettävä eri eturyhmien oikeussuojan kannalta oikeat menettelyt. Siirrettäessä varoja yhtiöstä tai yhtiöön, voi tällä olla vaikutusta yhtiön omaan pääomaan.⁴⁸ OYL:n pääomajärjestelmän kannalta olennaista on, ettei siirroissa ylitetä omaisuuden käypää hintaa. Yritysjärjestelyjen yhteydessä pelkkä OYL:n noudattaminen ei käytännössä riitä, vaan myös verosäännökset asettavat vaatimuksia järjestelyjen toteuttamiselle.

Yritysjärjestelyissä on tärkeää kiinnittää huomiota yleiseen vero- ja yhtiöoikeudelliseen systematiikkaan. Vaatimukset järjestelyjen hyväksyttävyydelle verotuksessa eli EVL 52–52

⁴⁶ Omistuksen rakenteella tarkoitetaan sitä, miten yrityksen omistus jakaantuu. Toiminnan rakenteella tarkoitetaan yrityksen organisoitumisen muotoa eli onko yritys rakentunut yhdeksi yhtiöksi, konserniksi vai samojen omistajien omistamaksi yhtiöryhmäksi. Ks. Immonen 2015, 17.

⁴⁷ Immonen 2015, 30–31.

⁴⁸ Immonen 2015, 23.

h §:n sisältämät rajoitukset ovat varsin tiukat. Järjestelyjen hyväksyttävyydellä tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että yritysjärjestely voidaan toteuttaa ns. veroneutraalisti. Esimerkiksi EVL:n säännösten mukaan toteutettu jakautuminen ei laukaise luovutusvoittoverotusta tai varainsiirtoverotusta. Yleisen systematiikan kannalta asiaa voidaan kuvata niin, että kaikkia OYL:n hyväksymiä järjestelyjä ei hyväksytä verotuksessa, ja toisaalta verotuksessa ei hyväksytä järjestelyä, jota ei ole toteutettu OYL:n säännösten mukaan. Kun arvioidaan järjestelyn verokohtelua, muodostaa OYL:n mukainen menettely näin ollen perustan koko kysymyksen arvioinnille.⁴⁹

Kun yritysjärjestelyä suunniteltaessa mietitään sopivia menettelytapoja, on siis käytännössä välttämätöntä tai vähintäänkin järkevää ottaa huomioon järjestelyn verotukselliset seuraamukset. Vero-oikeuden kannalta yritysjärjestelytilanteissa tulee erityisesti selvittää, mikä on siirtyvän omaisuuden luovutushinta toimintaa tai omaisuutta siirtävän verosubjektin verotuksessa, ja vastaavasti millaisen hankintamenon luovutuksen vastaanottava verosubjekti saa laskea hyväkseen poistojen ja muiden kulukirjausten tekemiseksi tai sen luovuttaessa omaisuutta edelleen.⁵⁰ Yritysjärjestelyjä koskeissa verosäännöksissä poiketaan normaalista hyödykkeen luovutukseen liittyvästä verokohtelusta. Yritysjärjestelyihin voidaan katsoa liittyvän hyvin moninaisia verosuunnittelukeinoja.

Seuraavassa käydään läpi, miten erilaiset yritysjärjestelytilanteet vaikuttavat yhtiön sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston muodostumiseen. Yritysjärjestelytilanteista tarkastellaan sulautumista, jakautumista, liiketoimintasiirtoa ja osakevaihtoa. Kuten jo edellä on todettu, kaikki kyseiset yritysjärjestelyt on EVL:n säännöksiä noudattamalla mahdollista toteuttaa veroneutraalisti, jolloin yrityksillä on usein vahva intressi toteuttaa muutokset nimenomaan näiden järjestelyiden avulla.

⁴⁹ Immonen ym. 2014, 109–110.

⁵⁰ Immonen 2015, 24–25.

3.2 Sulautuminen

3.2.1 Sulautumistavat

Sulautumista käytetään usein konserniyhtiön toiminnan tehostamiseen ja rationalisointiin. Sulautumisella voidaan esimerkiksi lopettaa tytäryhtiön olemassaolo erillisenä yhtiönä yhdistämällä se emoyhtiöön. Sulautuminen voi olla myös yrityskaupan tai muun järjestelyn rahoitukseen käytettävä apukeino tai sen pääasiallisena tarkoituksena voi olla vain jonkin tietyn omaisuuserän, kuten patentin, hankkiminen. Rajat ylittävissä tilanteissa sulautumista voidaan käyttää kansainvälisen konsernirakenteen yksinkertaistamiseen muuttamalla ulkomaiset tytäryhtiöt sivuliikkeiksi⁵¹. Sulautumis-
menettelyn monimutkaisuuden ja pitkän keston vuoksi se ei ole riippumattomien yhtiöiden yhteen liittämisen keinona läheskään yhtä suosittu kuin yrityskauppa tai osakevaihto.⁵²

Yrityskauppa toteutetaan käytännössä usein hankintaa varten perustetulla yrityksellä, joka rahoittaa hankinnan. Hankinnan jälkeen nämä kaksi yhtiötä sulautetaan keskenään, jolloin hankitun yhtiön voidaan ajatella rahoittavan oman hankintansa. Tällainen järjestely ei yleensä vaaranna vastaanottavan yhtiön velkojen maksua. Niin sanotun negatiivisen varallisuusaseman omaavia yhtiöitä ei yleensä sulauteta, sillä kannattamatonta toimintaa ei katsota olevan järkevää hankkia.⁵³

Sulautuminen on jakautumisen ohella ainoa yritysjärjestely, jota säädellään yhtiöoikeudellisesti. Sulautumisen sääntely perustuu pitkälti sulautumisdirektiiviin (Euroopan unionin direktiivi 2010/44/EU). Sulautumisen yhtiöoikeudellisista edellytyksistä säädetään OYL 16 luvussa. OYL 16 luvun 1 §:n mukaan osakeyhtiö voi sulautua toiseen osakeyhtiöön, jolloin sulautuvan yhtiön varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle ja sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat sulautumisvastikkeena vastaanottavan yhtiön osakkeita. Sulautumisvastike saa olla myös rahaa, muuta omaisuutta ja sitoumuksia. Osakeyhtiölaissa tunnistetaan neljä eri sulautumismuotoa: absorptiosulautuminen,

⁵¹ Airaksinen ym. 2010 II, 216–217.

⁵² Airaksinen ym. 2010 II, 215.

⁵³ Honkamäki & Pennanen 2010, 106.

kombinaatiosulautuminen, tytäryhtiösulautuminen sekä kolmikantasulautuminen. OYL 16 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan absorptiosulautumisessa yksi tai useampi sulautuva yhtiö sulautuu vastaanottavaan yhtiöön. Tytäryhtiösulautuminen ja kolmikantasulautuminen ovat absorptiosulautumisen erikoismuotoja; tytäryhtiösulautumisessa sulautumiseen osallistuvat yhtiöt omistavat kaikki sulautuvan yhtiön osakkeet sekä mahdolliset optio-oikeudet ja muut osakkeisiin oikeuttavat erityiset oikeudet, kun taas kolmikantasulautumisen tunnusmerkki on, että muu taho kuin vastaanottava yhtiö antaa sulautumisvastiketta. Kolmikantasulautumisella on haluttu erityisesti helpottaa noteerattujen yhtiöiden tytäryhtiöiden sulautumista⁵⁴. Kombinaatiosulautumisella tarkoitetaan sulautumista, jossa vähintään kaksi sulautuvaa yhtiötä sulautuu perustamalla yhdessä vastaanottavan yhtiön.

Muita sulautumismuotoja, joihin liittyen OYL ei sisällä säännöksiä, ovat muun muassa vastavirta-, sisaryhtiö- ja sekasulautuminen. Vastavirtasulautumisessa emoyhtiö sulautuu tytäryhtiöön. Sisaryhtiösulautumisessa kaksi saman emoyhtiön omistamaa tytäryhtiötä sulautuvat keskenään. Sulautumisessa, jossa vastaanottava yhtiö ei omista kaikkia sulautuvan yhtiön osakkeita, on kyse sekasulautumisesta.⁵⁵

EVL 52 a §:n mukaan sulautumisella tarkoitetaan järjestelyä, jossa yksi tai useampi osakeyhtiö (*sulautuva yhtiö*) purkautuen selvitysmenettelyttä siirtää kaikki varansa ja velkansa toiselle osakeyhtiölle (*vastaanottava yhtiö*) ja jossa sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat vastikkeena omistamiensa osakkeiden mukaisessa suhteessa vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita tai sen hallussa olevia omia osakkeita; vastike saa olla myös rahaa, kuitenkin enintään kymmenen prosenttia vastikkeena annettavien osakkeiden yhteenlasketusta nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa osakkeita vastaavasta osuudesta maksettua osakepääomaa. Sulautumisella tarkoitetaan myös tilannetta, jossa sulautuva yhtiö purkautuen selvitysmenettelyttä siirtää kaikki varansa ja velkansa vastaanottavalle yhtiölle, jonka hallussa ovat kaikki sulautuvan

⁵⁴ Honkamäki & Pennanen 2010, 107. Honkamäen ja Pennanen mukaan se, että vähemmistöosakkaat saavat näissä yhtiöissä noteeratun yhtiön osakkeita sulautumisvastikkeena saattaa parantaa vähemmistöosakkaiden halua sulautumisen toteuttamiseen.

⁵⁵ Honkamäki & Pennanen 2010, 107.

yhtiön osakepääomaa edustavat osakkeet, tai tuollaisen yhtiön kokonaan omistamalle osakeyhtiölle.

Sulautuminen on ns. yleisseuraanto. Yleisseuraannolla tarkoitetaan sitä, että kaikki sulautuvan yhtiön varat velat ja muut sitoumukset siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle ilman erillistä luovutusta. Mitään omaisuuseriä tai vastuita ei voida jättää yleisseuraannon ulkopuolelle. Koska sulautumisessa sulautuva yhtiö aina lakkaa, eikä ”osittaissulautuminen” ole mahdollinen, yhtiölle ei voi jäädä mitään varoja tai velkoja.⁵⁶ Samalla hetkellä kun sulautuminen on rekisteröity, sulautuva yhtiö purkautuu. Sulautuvan yhtiön varat ja velat siirtyvät sulautumishetkellä vastaanottavan yhtiön kirjanpitoon. Kirjanpitoon ei voida siirtää suurempaa arvoa kuin mitä omaisuuserillä on arvoa vastaanottavalle yhtiölle.⁵⁷

Yhtiö- ja verolainsäädäntö sisältävät sulautumisvastikkeeseen liittyviä eroavaisuuksia. OYL sallii erilaatuisten sulautumisvastikkeiden käyttämisen. EVL sen sijaan edellyttää, että sulautumisvastike muodostuu pääosin vastaanottavan yhtiön uusista tai sen hallussa olevista omista osakkeista. EVL 52 a §:n 1 kohdan mukaan rahavastikkeen osuus saa olla vain 10 prosenttia vastikkeena annettavien osakkeiden yhteenlasketusta nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa osakkeita vastaavasta osuudesta maksettua osakepääomaa. Muuta vastiketta kuin vastaanottavan yhtiön osakkeita tai rahaa ei voida käyttää. Yksittäisen osakkaan osalta 10 prosentin raja voidaan ylittää tai hänelle voidaan maksaa koko sulautumisvastike rahana.⁵⁸

Osakeyhtiölainsäädännön kannalta sulautumisessa on kolme tärkeää tekijää: sulautuvan yhtiön osakkeenomistajien suoja, sulautuvan yhtiön velkojien suoja sekä sulautumisen vaikutus vastaanottavan yhtiön omaan pääomaan.⁵⁹ Viimeksi mainittu seikkaan on syytä kiinnittää erityistä huomiota, sillä oman pääoman määrä on pohjana vastaanottavassa yhtiössä myöhemmin tehtäville varojenjakoratkaisuille.

⁵⁶ Immonen ym. 2014, 111.

⁵⁷ Honkamäki & Pennanen 2010, 119.

⁵⁸ Verohallinnon ohje Yritysjärjestelyt ja verotus – sulautuminen 2015.

⁵⁹ Immonen 2012, 237.

3.2.2 SVOP-rahaston muodostuminen sulautumisessa

Sulautuminen heijastaa OYL:n kannalta apporttia koskevia periaatteita. Sulatuvan yhtiön liiketoiminnan nettovarat sijoitetaan vastaanottavaan yhtiöön pääomaksi, mistä seuraa, ettei oma pääoma saisi vastaanottavassa yhtiössä kasvaa enempää kuin siirtyvien nettovarojen käyvän arvon verran. Jos omaisuus yliarvostetaan, vastaanottavan yhtiön tase ei anna oikeaa kuvaa yhtiön taloudellisesta asemasta.⁶⁰

OYL ja KPL eivät sisällä yritysjärjestelyjen kirjanpitoa koskevia erityissäännöksiä. Sulautumisdirektiivin 11.2 artikla sisältää säännökset sulautumisen yhteydessä laadittavasta välitilin päätöksestä. Suomi ei ole kuitenkaan muuttanut osakeyhtiölakia ja kirjanpitolakia vastaamaan direktiivin säännöstä, koska se monimutkaistaisi sääntelyä tarpeettomasti ja ilman vastaavaa hyötyä.⁶¹

Vastaanottavan yhtiön oman pääoman muodostumisen kannalta sulautumistyypeillä on eroa.⁶² Tavallisessa absorptiosulautumisessa sulatuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat sulautumisvastikkeen. Kombinaatiosulautumisessa sulautuvien yhtiöiden osakkeenomistajat saavat vastikkeena uuden vastaanottavan yhtiön osakkeita. Tytäryhtiösulautumisessa vastaanottava emoyhtiö saa sulatuvan yhtiön varat ja velat omistamiensa tytäryhtiöosakkeiden sijaan. OYL 16 luvun 16 §:n 3 momentin mukaan vastaanottavan tai sulatuvan yhtiön omistamat sulatuvan yhtiön osakkeet eivät tuota oikeutta sulautumisvastikkeeseen. Tytäryhtiösulautumisen voidaan näin ollen ajatella olevan vastikkeeton tapahtuma.⁶³

OYL 16 luvun 3 §:n 2 momentin 8 kohdan mukaan sulautumissuunnitelman tulee absorptiosulautumisessa sisältää ehdotus vastaanottavan yhtiön mahdollisesta osakepääoman korotuksesta sekä kombinaatiosulautumisessa ehdotus vastaanottavan yhtiön

⁶⁰ Immonen 2012, 238.

⁶¹ HE 4/2011 vp, 7.

⁶² Immonen ym. 2014, 111.

⁶³ Immonen ym. 2014, 112. Taustalla on se, ettei yhtiö saa merkitä omia osakkeitaan maksua vastaan. Jos taas vastikkeeksi annettaisiin vastaanottavan yhtiön uusia tai omia osakkeita, yhtiö saisi näistä korvauksen.

osakepääomasta. Osakepääomaa ei kuitenkaan tarvitse sulautumisessa välttämättä korottaa, vaan sulautumisvastikkeen antamisesta johtuva pääoman lisäys voidaan kirjata kokonaisuudessaankin vastaanottavan yhtiön SVOP-rahastoon. Kombinaatiosulautuminen on ainoa sulautumistyyppi, jossa osakepääomaan tulee kirjata vähintään vähimmäisosakepääomaa vastaava määrä.⁶⁴

Sulautumissuunnitelmassa on OYL 16 luvun 3 §:n 2 momentin 9 kohdan mukaan oltava selvitys sulautuvan yhtiön varoista, veloista ja omasta pääomasta sekä niiden arvostamiseen vaikuttavista seikoista, sulautumisen suunnitellusta vaikutuksesta vastaanottavan yhtiön taseeseen sekä sulautumiseen sovellettavista kirjanpidollisista menetelmistä. Kirjanpidollinen menetelmä, jota asiassa sovelletaan, ratkaisee viime kädessä vastaanottavan yhtiön oman pääoman rakenteen. Sovellettava kirjanpitomenettely ratkaisee siis sen, merkitäänkö sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon myös yritysjärjestelyjen seurauksena yhtiölle tullut pääoman lisäys, jota ei merkitä osakepääomaan ja jota ei voida pitää voittovarojen lisäyksenä. Yhtiöoikeudellisesti tälle ei ole estettä.⁶⁵ Sulautumissuunnitelmassa esitetyistä kirjanpitokohtelua koskevista suunnitelmista voitaneen yleensä poiketa olennaisesti vain, jos suunnitelmassa esitetty menettely ei ole mahdollinen.⁶⁶

Sulautumisen kirjanpitokäsittely riippuu siitä, soveltaako vastaanottava yhtiö IFRS-standardeja vai kirjanpitolakia. Vaikka vastaanottava yhtiö käyttäisi IFRS-standardeja ainoastaan konsernitilinpäätöksissään, standardit tulevat sovellettaviksi, jos yhtiö hankkii varoja ja velkoja liiketoimintakauppana.⁶⁷ IFRS 3 standardin mukaan vastaanottavan yhtiön tulee liiketoimintojen yhdistämisessä noudattaa omassa kirjanpidossaan samoja arvostus- ja kirjaussääntöjä kuin konsernitilinpäätöksessään. Tämä ei kuitenkaan koske tytäryhtiösulautumista, koska standardia ei IFRS 3.3(b):n mukaan sovelleta saman määräysvallan alaisia yhteisöjä koskevaan liiketoimintojen yhdistämiseen.⁶⁸

⁶⁴ Immonen ym. 2014, 114.

⁶⁵ HE 109/2005 vp, 94. Ks. myös Immonen 2012, 238.

⁶⁶ Airaksinen ym. 2010 II, 290.

⁶⁷ Mähönen & Villa 2012, 561.

⁶⁸ Mähönen & Villa 2012, 561.

Sulautumisen kirjanpitoahtelu ei useissa tapauksissa ole täysin selvä ja yksiselitteinen. Koska sulautumisen vaikutukset ilmenevät kirjanpidossa yleensä vasta sulautumisen täytäntöönpanohetkellä, kun taas sulautumissuunnitelma on laadittu jo useita kuukausia tätä aiemmin, sulautumissuunnitelmassa ei yleensä voida täysin kattavasti selvittää, kuinka paljon varoja vastaanottavalle yhtiölle sulautumisessa tulee, miten ne arvostetaan ja miten sulautuminen vaikuttaa sen omaan pääomaan. Sulautumisen kirjanpitoahtelulla on kuitenkin huomattava merkitys sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden osakkeenomistajille ja velkojille. Jotta kirjanpitoahtelu ei jäisi täysin jälkikäteisen arvioinnin varaan, sulautumissuunnitelmassa on esitettävä varojen arvostuksen ja oman pääoman muodostumisen yleiset periaatteet.⁶⁹

Seuraavassa esitetään oman pääoman muodostumiseen liittyviä huomioita erikseen tytäryhtiö-, absorptio- ja kombinaatiosulautumisen osalta.

Tytäryhtiösulautuminen

KILA on antanut 7.11.2006 ohjeen tytäryhtiösulautumisen käsittelystä konsernitilinpäätöksessä. Tytäryhtiön sulautuminen toiseen konserniyhtykseen, tavallisesti sen emoyhtykseen, on konsernin sisäinen liiketapahtuma. Sulautumisella ei siten ole vaikutusta konsernin tulokseen ja omaan pääomaan.⁷⁰ Järjestelyllä emoyhtiö saa tytäryhtiön varat ja velat suoraan omistukseensa, kun aikaisemmin ne ovat olleet välillisesti osakkeiden kautta emoyhtiön hallinnassa.

Kuten jo edellä on todettu, kirjanpidollisesti sulautuminen on mahdollista toteuttaa soveltaen erilaisia menettelyjä. Sulautuminen voidaan toteuttaa soveltaen käypiä arvoja tai kirjanpidon arvoilla⁷¹. Teknisesti tarkasteltuna tytäryhtiön sulautuminen ”kuljetetaan” tavallisesti fuusiotilin kautta siirtämällä sulautuvan yhtiön varat ja velat kirjanpitoarvoihin vastaanottavan yhtiön kirjanpitoon. Fuusiotilille voi tämän seurauksena muodostua

⁶⁹ Airaksinen ym. 2010 II, 289. Kirjoittajien mukaan selostukset ovat käytännössä olleet kaavamaisia ja suppeita.

⁷⁰ Kirjanpitolautakunnan yleisohje 7.11.2006, 12.4.

⁷¹ Kirjanpitolautakunnan yleisohje 16.10.2007, 8.4.

erotuksena fuusiopassiiva tai fuusioaktiiva riippuen siitä, onko sulautuvan yhtiön osakkeista maksettu hankintameno enemmän vai vähemmän kuin mitä nettovaroja siirtyy vastaanottavalle yhtiölle. Positiivinen fuusiopassiiva kirjataan vastaanottavan yhtiön tuloksi satunnaisena tuottona, mikä kasvattaa sen vapaata omaa pääomaa. Tällainen sulautuminen on yleensä oman pääoman rakenteen kannalta tavoiteltavaa⁷². Negatiivinen fuusioaktiiva kirjataan aktivoituna liikearvoeränä pitkävaikutteisiin menoihin, josta tehdään poistoja sen taloudellisena vaikutusaikana. Erä voidaan kirjata kuluksi satunnaisiin kuluihin, jos siihen ei liity lainkaan tulonodotuksia. Kuluksi kirjaaminen joko suoraan tai poistojen kautta vähentää omaa pääomaa ja voitonjakokelpoisia varoja.⁷³

Konsernin oman pääoman määrään vaikuttaa sulautumisessa sovellettava kirjanpito menetelmä. Yhtiöiden kirjanpidot voidaan yhdistellä käyttäen hankintamenomenetelmää tai yhdistelmämenetelmää. Sulautuminen käsitellään vastaanottavan yhtiön kirjanpidossa yleensä käyttämällä hankintamenomenetelmää, josta säädetään KPL 6 luvun 8 §:ssä.⁷⁴

Hankintamenomenetelmä tarkoittaa konsernin näkökulmasta varojen ja velkojen hankkimista käyvillä arvoilla. Sulautuvan yhtiön osakkeenomistajille annettavien vastikeosakkeiden merkintämaksu kirjataan OYL:n mukaisten osakeantiperiaatteiden mukaisesti osakepääomaan tai SVOP-rahastoon tai osittain molempiin. Vastaanottavan yhtiön kirjanpidossa syntyy fuusioerotus sulautuvan yhtiön osakkeiden kirjanpitoarvon ja sulautumisajankohdan varojen ja velkojen, eli oman pääoman erotuksena. Kun sulautumiseen sovelletaan IFRS-standardien mukaan hankintamenomenetelmää, hankinnassa saatu nettovarallisuus arvostetaan käypään arvoon. Hankintamenon ja nettovarallisuuden erotuksena mahdollisesti muodostuva liikearvo merkitään varoiksi taseeseen. Liikearvosta ei tehdä säännönmukaisia poistoja, vaan liikearvon määrää muutetaan sen mukaan, miten sen arvo kehittyy.⁷⁵

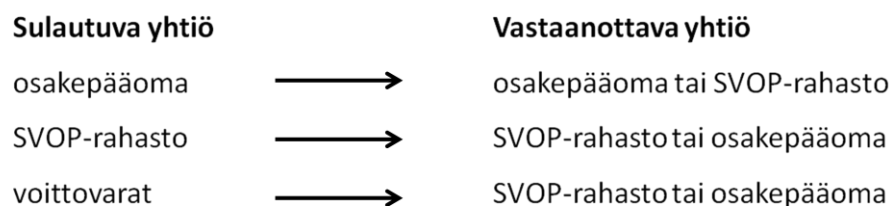
⁷² Immonen ym. 2014, 117.

⁷³ Kirjanpitolautakunnan yleisohje 7.11.2006, 12.4 sekä Immonen 2012, 239.

⁷⁴ Immonen ym. 2014, 118.

⁷⁵ Immonen ym. 2014, 118.

KPL tai IFRS eivät säätele sulautuvan yhtiön oman pääoman ohjautumista vastaanottavan yhtiön taseessa. Vaihtoehtoja vastaanottavan yhtiön oman pääoman ”rakentamiseen” on siis useita (kuviot 2). On esimerkiksi mahdollista, että koko sulautuvan yhtiön oma pääoma siirtyy sulautumisen yhteydessä vastaanottavan yhtiön sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Koska kyse on hankinnasta, ei sulautuvan yhtiön voittovaroja alan kirjallisuuden mukaan voida kuitenkaan kirjata vastaanottavassa yhtiössä voittovarojen lisäykseksi⁷⁶. Sulautumisen täytäntöönpanoilmoitukseen on OYL 16 luvun 14 §:n mukaan liitettävä tilintarkastajan todistus siitä, että vastaanottava yhtiö saa täyden vastikkeen sen omaan pääomaan merkitystä määrästä.

Kuvio 2 Oman pääoman muodostuminen tytäryhtiösulautumisessa (mukailen Immonen ym. 2014, 120).

Absorptiosulautuminen

Jos vastaanottava yhtiö ei omista sulautuvan yhtiön osakkeita, ei sillä ole taseessaan osakkeiden hankintamenoa. Tällöin sulautuvalta yhtiöltä siirtyviä varoja verrataan siihen vastikkeeseen, joka sulautuvan yhtiön osakkeenomistajille annetaan. Kyseisen vastikkeen määrän voidaan ajatella vastaavan vastaanottavalle yhtiölle siirtyvän oman pääoman hankintahintaa.⁷⁷ OYL 16 luvun 3 §:n 9 kohdan mukaan sulautumissuunnitelmassa on oltava selvitys sulautuvan yhtiön varoista, veloista ja omasta pääomasta sekä siitä, miten sulautuvan yhtiön tase-erät ja mahdolliset sulautumisen seurauksena syntyvät erät, kuten sulautumisvastikkeen ja sulautuvan yhtiön nettovarojen erotuksena syntyvä

⁷⁶ Immonen ym. 2014, 120. Kirjoittajien käsityksen mukaan voittovaroja voi vastaanottavalle yhtiölle kertyä vasta sulautumisen jälkeen omaan lukuun harjoitetusta toiminnasta.

⁷⁷ Immonen ym. 2014, 122.

sulautumiserotus kirjataan vastaanottavan yhtiön taseeseen ja miten sulautuminen vaikuttaa vastaanottavan yhtiön muun oman pääoman kuin osakepääoman määrään.

Tavallisesti sulautuvan yhtiön tase-erät omaa pääomaa lukuun ottamatta siirretään fuusiotilin kautta vastaanottavan yhtiön kirjanpitoon. Fuusiotilille syntyvä fuusioerotus voi olla voittoa tai tappiota. Fuusioerotusta tulisi ”puhdistaa” kirjaamalla sitä siirtyvien taseerien oikaisuiksi käypiin arvoihin saakka. Puhdistettu fuusioerotus tuloutetaan tai kirjataan aktivoituna poistoiksi arvioituna keskimääräisenä vaikutusaikanaan.⁷⁸

Vastikkeena annettavien osakkeiden ”merkintähinta” voidaan OYL 16 luvun 3 §:n 8 kohdan ja OYL 9 luvun 6 §:n 1 momentin nojalla kirjata osakepääomaan, SVOP-rahastoon tai molempiin. Siirrot omaan pääomaan voidaan tehdä eri tavoin; myös niin, että sulautuvan yhtiön ja vastaanottavan yhtiön sulautumista edeltäneiden vapaiden ja sidottujen omien pääomien yhteismäärät säilyvät muuttumattomina (kuvio 3).⁷⁹

Sulautuva yhtiö		Vastaanottava yhtiö
osakepääoma	→	osakepääoma tai SVOP-rahasto
SVOP-rahasto	→	SVOP-rahasto tai osakepääoma
voittovarat	→	osakepääoma tai SVOP-rahasto

Kuvio 3 Oman pääoman muodostuminen absorptiosulautumisessa (mukaillen Immonen ym. 2014, 123).

Kombinaatiosulautuminen

Kombinaatiosulautumisella tarkoitetaan fuusiota, jossa kaksi tai useampia yhtiöitä sulautuu tätä varten perustettavaan uuteen, vastaanottavaan yhtiöön. Tapahtuma vastaakin osin uuden yhtiön perustamista. Kombinaatiosulautumisessa sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat vastikkeeksi uuden yhtiön osakkeita. OYL 16 luvun 3 §:n 4 ja 8

⁷⁸ Immonen ym. 2014, 122.

⁷⁹ Immonen ym. 2014, 122.

kohdan mukaan sulautumissuunnitelmassa tulee olla ehdotus vastaanottavan yhtiön osakkeiden lukumäärästä osakelajeittain sekä vastaanottavan yhtiön osakepääoman määrästä. Myös kombinaatiosulautumisessa sovellettava kirjanpitolainsäädäntö ratkaisee viime kädessä siirtyvien varojen kirjaamisen ja arvostamisen vastaanottavan yhtiön kirjanpidossa sekä yhtiön oman pääoman muodostumisen. Sulautumissuunnitelmassa tulee OYL 16 luvun 3 §:n 9 kohdan mukaan antaa selvitys sulautumiseen sovellettavista kirjanpidollisista menetelmistä.⁸⁰

Kombinaatiosulautumisessa vastaanottava yhtiö on uusi yhtiö, joten sillä ei ole taseessa mitään sulautuvan yhtiön osakkeiden hankintamenoa vastaavaa erää. Vastaanottavan yhtiön sidotun oman pääoman ei tarvitse välttämättä vastata sulautuvien yhtiöiden omien pääomien summaa, mutta vastaanottavan yhtiön osakepääoman tulee olla vähintään OYL 1 luvun 3 §:n edellyttämän vähimmäisosakepääoman suuruinen. Osakepääoman määrä ei saa ylittää yhtiöjärjestyksen määräyksen mukaista enimmäismäärää. Kombinaatiosulautumisessa vastaanottavan yhtiön oman pääoman määrä vastaa sulautuvilta yhtiöiltä siirtyvien kirjanpidollisten nettovarojen määrää, eikä fuusioerotusta synny. Oman pääoman lisäys voidaan kirjata osakepääomaan tai SVOP-rahastoon (kuviot 4).⁸¹

Sulautuva yhtiö		Vastaanottava yhtiö
osakepääoma	→	osakepääoma (vähimmäismäärä) tai SVOP-rahasto
SVOP-rahasto	→	SVOP-rahasto tai osakepääoma
voittovarot	→	osakepääoma tai SVOP-rahasto

Kuvio 4 Oman pääoman muodostuminen kombinaatiosulautumisessa (mukailten Immonen ym. 2014, 122).

⁸⁰ Immonen ym. 2014, 120.

⁸¹ Immonen ym. 2014, 121.

3.3 Jakautuminen

3.3.1 Jakautumistavat

Jakautumista voidaan pitää sulautumisen käänteisilmiönä. Kun sulautumisessa kaksi tai useampi erillistä oikeushenkilöä yhdistyy yhdeksi kokonaisuudeksi, jakautumisessa yksi muuttuu useammaksi. Jakautumisella pyritään usein tehostamaan konserniorganisaatiota tai jakautuminen voidaan toteuttaa esimerkiksi yhtiön omistuksen uudelleenjärjestelyä varten⁸². OYL 17 luvun 1 §:n mukaan osakeyhtiö (*jakautuva yhtiö*) voi jakautua siten, että jakautuvan yhtiön varat ja velat osittain tai kokonaan siirtyvät yhdelle tai useammalle osakeyhtiölle (*vastaanottava yhtiö*) ja jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat jakautumisvastikkeena vastaanottavan yhtiön osakkeita. Jakautumisvastike saa OYL:n mukaan olla myös rahaa, muuta omaisuutta ja sitoumuksia.

Jakautumisessa jakautuvan yhtiön osakkeenomistajista tulee lähtökohtaisesti vastaanottavien yhtiöiden osakkeenomistajia. Kuten sulautumisessa, myös jakautumisessa rahavastikkeen antaminen on mahdollista. Jakautumisessa perustettavaan yhtiöön, jossa jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat kaikki perustettavan yhtiön osakkeet, vastaanottava yhtiö voi yleensä antaa osakkeitaan jakautumisvastikkeena samassa suhteessa kuin osakkeenomistajilla on osakkeita jakautuvassa yhtiössä. Murto-osaista osakevastiketta ei näin ollen synny lainkaan eikä sen sijaan tulevan rahavastikkeen maksamiselle ole tarvetta.⁸³

Osakeyhtiölaissa säädellään kahdesta jakautumisen päämuodosta: kokonaisjakautumisesta ja osittaisjakautumisesta. OYL 17 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan kokonaisjakautumisessa jakautuvan yhtiön kaikki varat ja velat siirtyvät kahdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle ja jakautuva yhtiö purkautuu. Osittaisjakautumisessa osa jakautuvan yhtiön varoista ja veloista siirtyy yhdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle. Jakautumistavat eroavat toisistaan hyvin olennaisesti. Kokonaisjakautumista voidaan pitää

⁸² Honkamäki & Pennanen 2010, 186.

⁸³ HE 109/2005 vp, 163–164.

kombinaatiosulautumisen vastakohtana. Useimmat kombinaatiosulautumisen oikeusvaikutuksista ovat lähes yhtäläisiä kokonaisjakautumisen oikeusvaikutusten kanssa. Kokonaisjakautumisessa vastaanottavia yhtiöitä on aina vähintään kaksi, kun taas osittaisjakautumisessa voi olla ainoastaan yksi vastaanottava yhtiö. Osa jakautuvan yhtiön varoista jää tällöin jakautuvaan yhtiöön.⁸⁴

Jakautuminen uuteen yhtiöön muistuttaa yhtiön perustamista, jossa vastaanottavan yhtiön oman pääoma maksetaan jakautumisessa siirtyvillä varoilla. Kun jakautuminen tapahtuu toimivaan yhtiöön, tapahtuma muistuttaa hankintaa, jossa jakautumisessa siirtyvien varojen maksuksi annetaan vastike jakautuvan yhtiön osakkeenomistajille.⁸⁵

Yhtiöoikeudellinen lainsäädäntö mahdollistaa myös muiden jakautumistapojen käytön esimerkiksi konserninsisäisissä järjestelyissä. OYL:n mukaan on esimerkiksi mahdollista jakauttaa yhtiö siten, että vastaanottava yhtiö on jakautuvan yhtiön emoyhtiö. Verotuksen näkökulmasta tämä ei kuitenkaan ole mahdollista.⁸⁶ Verotus ohjaa näin ollen merkittävällä tavalla myös jakautumisen toteuttamista.

EVL 52 c §:n 1 momentin mukaan jakautumisella tarkoitetaan järjestelyä, jossa jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat vastikkeena omistamiensa osakkeiden mukaisessa suhteessa kunkin vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita tai sen hallussa olevia omia osakkeita; vastike saa olla myös rahaa, kuitenkin enintään kymmenen prosenttia vastikkeena annettavien osakkeiden nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa osakkeita vastaavasta osuudesta yhtiön maksettua osakepääomaa ja jossa: 1) osakeyhtiö purkautuu selvitysmenettelyttä siten, että kaikki sen varat ja velat siirtyvät kahdelle tai useammalle osakeyhtiölle (*kokonaisjakautuminen*) tai 2) osakeyhtiö selvitysmenettelyttä siirtää, ilman että se purkautuu, yhden tai useamman liiketoimintakokonaisuutensa sellaisenaan yhdelle tai useammalle osakeyhtiölle ja jättää vähintään yhden liiketoimintakokonaisuuden siirtävään yhtiöön (*osittaisjakautuminen*). Vertaamalla kyseistä lainkohtaa OYL:n vastaavaan säännökseen voidaan todeta, että myös jakautumisessa OYL

⁸⁴ HE 109/2005 vp, 164.

⁸⁵ Immonen ym. 2014, 128.

⁸⁶ Ks. Airaksinen ym. 2010 II, 453 alaviitteineen.

sallii monipuolisemman vastikkeen käyttämisen kuin EVL. Verotuksen osalta jakautumisvastikkeeseen voikin liittyä ongelmallisia seikkoja. Toisin kuin OYL, verolainsäädäntö ei salli omistuksen muutoksia jakautumisen yhteydessä. Yhtiöoikeudellisessa sääntelyssä ei myöskään vaadita, että vastaanottavan yhtiön tulee jatkaa jakautuvan yhtiön toimintaa. Verotuksessa jatkuvuusvaatimus on tiukempi.

3.3.2 SVOP-rahaston muodostuminen jakautumisessa

OYL 16 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan jakautumisen vaikutukset omaan pääomaan esitetään jakautumissuunnitelmassa. Jakautumissuunnitelmaan sisällytetään yleensä ehdotus vastaanottavien yhtiöiden alustaviksi avaaviksi taseiksi. Jos vastaanottava yhtiö on uusi, tulee sen osakepääomaksi vähintään vähimmäisosakepääomaa vastaava määrä eli 2.500 tai 80.000 euroa, tai yhtiöjärjestyksessä määrätty korkeampi määrä. Osakepääoman määrä ei saa ylittää yhtiöjärjestyksen määräyksen mukaista enimmäismäärää. Osakepääomakirjauksen ylittävä määrä oman pääoman lisäyksestä kirjataan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Nimellisarvottomassa järjestelmässä jakautumisessa syntyvä oman pääoman lisäys voidaan kirjata myös kokonaan muuhun omaan pääomaan kuin osakepääomaan.⁸⁷ Osakepääoman korottaminen ei ole välttämätöntä vastaanottavassa toimivassa yhtiössä, vaan sen oman pääoman lisäys on mahdollista kirjata kokonaisuudessaan SVOP-rahastoon.⁸⁸

Jakautumisessa toimivaan yhtiöön siirtyvät varat saatetaan arvostaa uudelleen tai sen yhteydessä saattaa muodostua liikearvoa. Näin ollen jakautuminen saattaa johtaa siihen, että jakautumiseen osallistuvien yhtiöiden oman pääoman yhteismäärä kasvaa.⁸⁹

Osittaisjakautumisessa jakautuvan yhtiön osakepääomaa voidaan joutua alentamaan, kun jakautuvan yhtiön varoja siirretään vastaanottavalle yhtiölle. Kate tätä varten voidaan ottaa voittovaroista, SVOP-rahastosta tai osakepääomaa voidaan alentaa tätä varten.

⁸⁷ Immonen ym. 2014, 133.

⁸⁸ Airaksinen ym. 2010 II, 475.

⁸⁹ Airaksinen ym. 2010 II, 481 alaviitteineen.

Jakautumisen yhteydessä voidaan lisäksi alentaa ylikurssirahastoa sekä siirtää jakautuvan yhtiön SVOP-rahastoon se määrä ylikurssirahastoa, jota ei tarvita varojen jakamiseen vastaanottavalle yhtiölle.⁹⁰

Jakautumissuunnitelmassa annetaan OYL 16 luvun 3 §:n 2 momentin 9 kohdan mukaan selvitys sulautuvan yhtiön varoista, veloista ja omasta pääomasta ja niiden arvostamiseen vaikuttavista seikoista, sulautumisen suunnitellusta vaikutuksesta vastaanottavan yhtiön taseeseen sekä sulautumiseen sovellettavista kirjanpidollisista menetelmistä. Vaikka vastaanottavalle yhtiölle siirtyvät varat ja velat sekä niiden arvostus selviävät vasta jakautumisen täytäntöönpanon jälkeen, jakautumissuunnitelmassa esitetyistä kirjanpitoa koskevista suunnitelmista ja arvioista voidaan poiketa yleensä vain, jos suunnitelman mukainen menettely ei ole mahdollinen.⁹¹

Jakautumisessa syntyvien yhtiöiden osakepääomat voivat olla jakautuvan yhtiön osakepääomaa pienemmät tai suuremmat. Kirjanpitolaki ei sisällä säännöistä kokonaisjakautumisen kirjanpitoperiaatteista. Asiasta ei myöskään ole KILA:n kannanottoa. Yleensä jakautumisessa käytetään kirjanpidon arvoja ja jakautuvan yhtiön tase ”leikataan” vastaanottaville yhtiöille.⁹² Samanlaista jäännöserää tai erotusta kuin sulautumisen yhteydessä ei tällöin synny, koska vastaanottavien yhtiöiden oman pääoman yhteismäärä vastaa jakautuvan yhtiön oman pääoman määrää. EVL 52 c §:stä johtuen jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat normaalisti vastikeosakkeita omistamiensa osakkeiden mukaisessa suhteessa jokaisesta vastaanottavasta yhtiöstä, joten kirjanpitoarvojen käyttäminen on tarkoituksenmukaista.⁹³ Kun varojen uudelleenarvostamiselle vastaanottavassa yhtiössä ei ole osakeyhtiölain tai kirjanpitolain mukaan estettä, voidaan jakautumisessa täyttää myös IFRS-standardien käyvän arvon vaatimus.⁹⁴

⁹⁰ Immonen ym. 2014, 133–134.

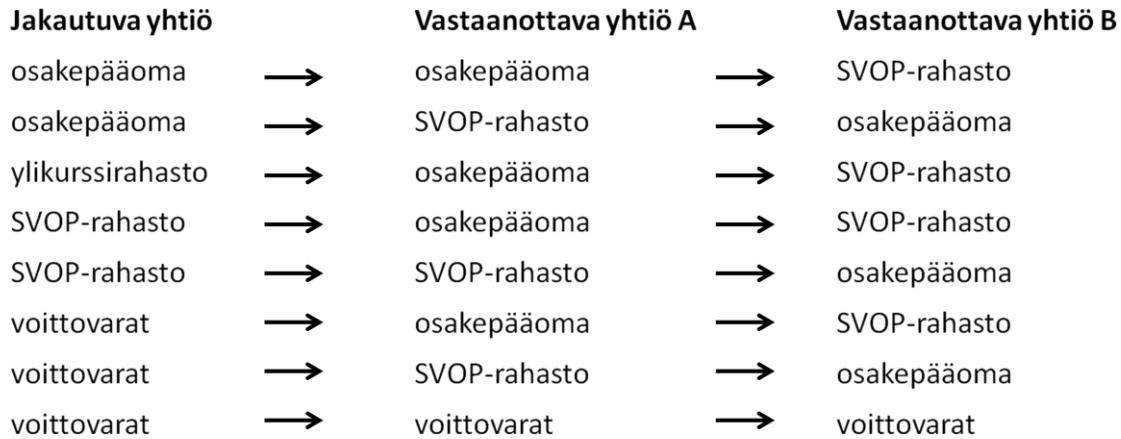
⁹¹ HE 109/2005 vp, 165.

⁹² Immonen 2012, 243.

⁹³ Immonen ym. 2014, 134.

⁹⁴ Immonen ym. 2014, 135.

Kuten sulautumisessa, myös jakautumisessa jakautuvan yhtiön oma pääoma voidaan kirjata vastaanottavissa yhtiöissä hyvin monella eri tavalla (kuvio 5). Oman pääoman kirjaamisessa on hyvä muistaa, että oman pääoman rakenteella ja määrällä on suora liityntä varojen jakamiseen.

Kuvio 5 Oman pääoman muodostuminen jakautumisessa (mukaiillen Immonen ym. 2014, 135).

Tappion jakaminen uuteen yhtiöön voi johtaa siihen, että yhtiön osakepääoma on menetetty heti alusta alkaen, mistä seuraisi OYL 20 luvun 23 §:n mukainen menettely ja ilmoitusvelvollisuus kaupparekisteriin. Yhtiön pääoma kannattaakin jakaa osakepääoman ja SVOP-rahaston suhteen niin, että vastaanottavien yhtiöiden osakepääoma on katettu heti yhtiöiden perustamisesta lukien.⁹⁵

Uuden yhtiön oman pääoman on oltava positiivinen. Jakautumissuunnitelman huolellisella valmistelulla on suuri merkitys erityisesti silloin, jos jakautuvan yhtiön taloudellinen tilanne heikentyy pitkään kestävästä jakautumisprosessin aikana. Jos vastaanottavaan yhtiöön ei saada riittävää katetta siirtyvistä varoista, osakepääoman alentaminen ei ole mahdollista ennen kuin yhtiö rekisteröidään ja jakautuminen tulee voimaan. Oman pääoman vajauksen vuoksi yhtiötä ei kuitenkaan voida rekisteröidä. Tämän ongelman vuoksi vastaanottavan yhtiön osakepääoma kannattaa yleensä laittaa pieneksi ja painottaa enemmän SVOP-

⁹⁵ Immonen ym. 2014, 137.

rahastoa, koska sitä on helpompi järjestellä.⁹⁶ SVOP-rahastosta voidaan tarpeen mukaan esimerkiksi siirtää jakautumisen toimeenpanon jälkeen varoja osakepääomaan ja korottaa näin osakepääomaa rahastokorotuksen avulla.

3.4 Liiketoimintasiirto

3.4.1 Liiketoimintasiirron määritelmä

Liiketoimintasiirrossa on lähtökohtaisesti kyse liiketoiminnan luovutuksesta siten, että vastike suoritetaan hankkivan yhtiön osakkeina, ja näiden vastikeosakkeiden merkintähinta suoritetaan siirrettävästä liiketoiminnasta muodostettavalla apporttiomaisuudella. Liiketoimintasiirron avulla voidaan järjestellä liiketoiminnan rakenne uudelleen, ja siirtää nopeasti ja joustavasti yksi tai useampi liiketoiminta uuteen yhtiöön. Sitä voidaan käyttää myös yrityskaupan esitoimena, jolloin myytäväksi tarkoitettu kokonaisuus eriytetään omaksi yhtiökseen myöhempää myyntiä varten. Myytäväksi tarkoitettujen kokonaisuuden hahmottaminen voi pelkkien ostettujen varojen sijaan olla tällä tavalla helpompaa.⁹⁷ Tavallisin käyttöyhteys liiketoimintasiirrolle on rakentaa konsernia perustamalla uusi, siirtävän yhtiön täysin omistava tytäryhtiö⁹⁸.

Käsitteenä liiketoimintasiirto on vero-oikeudellinen. Liiketoimintasiirrolla on kuitenkin vahva yhteys yhtiöoikeuteen, sillä teknisesti siinä on kysymys yhtiön perustamisesta tai osakeannista ja osakkeiden merkintähinnan maksamisesta apporttiomaisuudella.⁹⁹ Järjestelyyn sovelletaan näin ollen yleisiä yhtiöoikeudellisia periaatteita. Liiketoiminnan siirtäminen apporttina voidaan tehdä OYL:n nojalla myös muulla tavoin kuin liiketoimintasiirtona. Tästä syystä on tärkeää huomata, että valinta toteuttaa järjestely liiketoimintasiirtona aiheuttaa sen, että siirto tulee sopeuttaa EVL 52 d §:n normaalia apporttijärjestelyä tiukempiin vaatimuksiin.

⁹⁶ Immonen ym. 2014, 137.

⁹⁷ Honkamäki & Pennanen 2010, 232.

⁹⁸ Immonen 2015, 333.

⁹⁹ Immonen 2015, 333.

EVL 52 d §:n mukaan liiketoimintasiirrolla tarkoitetaan järjestelyä, jossa osakeyhtiö (*siirtävä yhtiö*) luovuttaa joko kaikki taikka yhteen tai useampaan liiketoimintakokonaisuuteensa kohdistuvat varat, siirtyviin varoihin kohdistuvat velat ja siirtyvään toimintaan kohdistuvat varaukset siirtyvää toimintaa jatkavalle osakeyhtiölle (*vastaanottava yhtiö*) saaden vastikkeeksi vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita tai sen hallussa olevia omia osakkeita. Vaihtoehtoja liiketoimintasiirron tekemiselle on kaksi; vastaanottava yhtiö voi olla joko tätä varten perustettava yhtiö tai se voi olla jo toimiva yhtiö. Perustettava uusi yhtiö voi olla esimerkiksi konserniin sisällytettävä tytäryhtiö tai se voidaan perustaa toisen yhtiön kanssa yhteistoimintaa varten. Siirtävä yhtiö voi olla mukana vastaanottavassa yhtiössä vähemmistö- tai enemmistöosakkeenomistajana. Jos vastaanottava yhtiö on jo olemassa, siihen voi vastaavasti jäädä siirron jälkeen myös muita osakkeenomistajia kuin siirtävä yhtiö.¹⁰⁰

Liiketoimintasiirto voi tapahtua vain siirtävästä yhtiöstä konsernirakenteessa alaspäin. OYL 15 luvun 14 §:n mukaan tytäryhtiö ei saa merkitä emoyhtiön osakkeita, joten emoyhtiöön ei liiketoimintasiirrolla voida siirtää liiketoimintaa.¹⁰¹ Tytäryhtiö voi kuitenkin muutoin kuin osakkeita vastaan myydä liiketoimintaansa emoyhtiölle.

Jos vastaanottava yhtiö perustetaan liiketoimintasiirron yhteydessä, sovelletaan OYL 2 luvun 6 §:ssä säädettyä apporttiperustamismenettelyä. Perustamissopimuksessa tulee tällöin yksilöidä siirrettävästä liiketoiminnasta muodostuva apportti. Perustamissopimuksessa tulee OYL 2 luvun 6 §:n 2 momentin mukaisesti olla määräys merkintähinnan maksamisesta apporttiomaisuudella sekä erillinen selvitys apporttiomaisuudesta, josta on annettu tilintarkastajan lausunto.¹⁰² EVL 52 d §:ssä edellytetään, että myös siirrettäviin varoihin liittyvät velat tulee siirtää samanaikaisesti. Liiketoimintasiirto on näin ollen luonteeltaan suunnattu nettoapporttiperustaminen. Jos vastaanottava yhtiö puolestaan on jo toimiva yhtiö, sovelletaan järjestelyyn suunnattua osakeantia ja tarvittaessa osakepääoman korottamista koskevia OYL 9 ja 11 luvuissa säädettyjä menettelyjä. Tällöin

¹⁰⁰ Immonen ym. 2014, 139.

¹⁰¹ Honkamäki & Pennanen 2010, 232.

¹⁰² Immonen 2015, 337.

liiketoimintasiirto on luonteeltaan suunnattu nettoapporttiantti.¹⁰³ Osakeannissa perustamissopimukseen sisällytettävää apporttiselvitystä vastaava selvitys otetaan osakeantipäätökseen. Selvityksessä yksilöidään apporttiomaisuus ja sillä suoritettava maksu sekä selvitetään omaisuuden arvostamiseen vaikuttavat seikat ja omaisuuden arvostamisessa noudatettavat menettelyt.¹⁰⁴

Liiketoimintasiirto ei ole yleisseuraanto kuten sulautuminen tai kokonaisjakautuminen. Verotuksen näkökulmasta luovuttavan yhtiön siirrettävään liiketoimintaan liittymättömät varaukset ja sille vahvistetut tappiot eivät siirry liiketoiminnan hankkineelle yhtiölle. Liiketoimintasiirrossa siirtävä yhtiö jää edelleen olemaan itsenäisenä verovelvollisena, toisin kuin esimerkiksi kokonaisjakautumisessa.¹⁰⁵

3.4.2 SVOP-rahaston muodostuminen liiketoimintasiirrossa

Apportilla maksamista koskevien OYL:n periaatteiden mukaan apportin tulee vastata vähintään sitä oman pääoman määrää, joka kirjataan maksuna vastaanottavan yhtiön taseeseen¹⁰⁶. Siirtävän yhtiön kannalta apportin oikea arvostaminen on myös tärkeää, koska väärä hinnoittelu saattaa merkitä jopa laitonta varojen jakoa¹⁰⁷. Liiketoimintasiirto on mahdollista toteuttaa joko käyvistä arvoista tai kirja-arvoista. Liiketoimintasiirron toteuttaminen käyvin arvoihin tarkoittaa, että omaisuuserät tulee arvostaa vastaanottavassa yhtiössä käyvistä arvoista. Käypien arvojen kohdistus tulisi tehdä kaikkiin taseen omaisuus- ja velkaeriin.¹⁰⁸

Liiketoimintasiirrossa vastaanottavan yhtiön omassa pääomassa tapahtuvat muutokset vastaavat normaaliin osakeantiin liittyviä kirjauksia. Kirja-arvojen ja käypien arvojen käytön ero tulee esiin omaan pääomaan kirjattavan määrän suhteen. Omaan pääomaan liittyvät kirjaukset ovat joko suoraan osakepääomaan vaikuttavia tai sijoitetun vapaan oman

¹⁰³ Immonen 2015, 334.

¹⁰⁴ Immonen 2015, 337.

¹⁰⁵ Mähönen & Villa 2009, 562.

¹⁰⁶ Immonen 2012, 245.

¹⁰⁷ Immonen ym. 2014, 141.

¹⁰⁸ Honkamäki & Pennanen 2010, 245.

pääoman rahastoon kirjattavia eriä. On myös mahdollista, että kirjauksia tulee osakeannin yhteydessä molempiin rahastoihin. Mikäli vastaanottavan yhtiön yhtiöjärjestyksessä todetaan yhtiön osakkeella olevan vielä nimellisarvo, on vähintään tätä vastaava määrä kirjattava osakepääomaksi.¹⁰⁹ Määrä voi olla suurempi, mutta ei pienempi.

Jos liiketoimintasiirrossa jaetaan uusia osakkeita, voi jakava yhtiö kirjata tästä syntyvän oman pääoman kasvun joko osakepääomaan, SVOP-rahastoon tai molempiin. Honkamäen ja Pennasen mukaan vastaanottavan yhtiön käyttäessä ns. käyvän arvon mahdollisuutta olisi suositeltavaa, että koko oman pääoman korotusta ei esitetä kirjattavaksi osakepääomaan. Suoraan osakepääomaan kirjaaminen aiheuttaisi nimittäin ongelman liittyen laskennallisten verojen vaikutuksesta luovutettavaan oman pääoman määrään.¹¹⁰ OYL 9 luvun 6 §:n mukaan omista osakkeista maksettava määrä on kirjattava SVOP-rahastoon, ellei sitä ole osakeantipäätöksessä ole määritelty kirjattavaksi osakepääomaan kokonaan tai osittain.

3.5 Osakevaihto

3.5.1 Osakevaihdon määritelmä

Osakevaihto on erityinen vero-oikeudellinen käsite liiketoimintasiirron tapaan. EVL 52 f §:n mukaan osakevaihdolla tarkoitetaan järjestelyä, jossa osakeyhtiö hankkii sellaisen osuuden toisen osakeyhtiön osakkeista, että sen omistamat osakkeet tuottavat enemmän kuin puolet toisen yhtiön kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä, tai, jos osakeyhtiöllä jo on enemmän kuin puolet äänimäärästä, hankkii lisää tämän yhtiön osakkeita ja antaa vastikkeena toisen yhtiön osakkeenomistajille liikkeeseen laskemiaan uusia osakkeitaan tai hallussaan olevia omia osakkeitaan. Vastike saa olla myös rahaa, ei kuitenkaan enempää kuin kymmenen prosenttia vastikkeena annettujen osakkeiden nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa osakkeita vastaavasta osuudesta maksettua osakepääomaa.

¹⁰⁹ Honkamäki & Pennanen 2010, 246.

¹¹⁰ Honkamäki & Pennanen 2010, 251.

Osakkeita on mahdollista hankkia niin, että rahavastikkeen sijasta annetaan osakkeiden myyjälle oikeus merkitä yhtiön osakkeita ja suorittaa merkintähinnan maksu muilla osakkeilla. Kyseessä on tällöin osakkeenmerkitsijän näkökulmasta veronalainen luovutus.¹¹¹ Osakevaihto on poikkeus tällaisesta veronalaisesta luovutuksesta; EVL 52 f §:n edellytysten täytyessä osakkeita voidaan vaihtaa ilman välittämiä veroseuraamuksia.

OYL:ssa ei ole nimenomaisia säännöksiä koskien osakevaihtoa. Aivan kuten liiketoimintasiirrossa, myös osakevaihdossa järjestelyä arvioidaan yhtiöoikeudellisesti yleisten periaatteiden mukaan. Koska osakevaihdon kaltaisissa yrityskaupoissa vastaanottava yhtiö antaa vastikkeena liikkeeseen laskemiaan uusia osakkeita tai hallussaan olevia omia osakkeita, liittyy kauppaan olennaisena osana OYL 9 luvun 1 §:ssä tarkoitettu osakeanti. Osakeanti on tällöin tyypillisesti suunnattu, sillä siinä poiketaan vanhojen osakkeenomistajien OYL 9 luvun 3 §:ssä säädetystä merkintäetuoikeudesta.¹¹² OYL 9 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan suunnattu osakeanti on mahdollinen vain, jos siihen on yhtiön kannalta painava taloudellinen syy. Lain esitöissä on katsottu, että suunnattua osakeantia voi olla tarpeen käyttää esimerkiksi yrityskauppojen rahoituksessa, kuten osakevaihtotilanteissa, joissa yhtiö hankkii toisen yhtiön osakekannan tarjoamalla sen osakkeenomistajille vastikkeena omia osakkeitaan.¹¹³ Yrityskaupan rahoittaminen osakevaihtotilanteessa voidaan siis katsoa yhtiön kannalta painavaksi taloudelliseksi syyksi, joka oikeuttaa suunnatussa osakeannissa poikkeamaan vanhojen osakkeenomistajien merkintäetuoikeudesta.

Suunnatun annin hyväksyttävyyden arvioinnissa on kiinnitettävä erityistä huomiota osakkeen merkintähinnan ja käyvän hinnan suhteeseen. Erityisesti kansainvälisistä tilinpäätösstandardeista seuraa lähtökohtaisesti, että vastikkeen on vastattava luovutettavan yrityksen nettovarojen käypää arvoa. Joissakin tilanteissa tästä säännöstä poikkeaminen voi kuitenkin olla perusteltua, mikäli standardit sen sallivat. Mitä enemmän merkintähinta

¹¹¹ Immonen ym. 2014, 151.

¹¹² Mähönen & Villa 2009, 564.

¹¹³ HE 109/2005 vp, 102.

alittaa osakkeen käyvän hinnan, sitä enemmän painavan taloudellisen syyn vaatimus korostuu.¹¹⁴

Suunnattu osakeanti voi olla myös maksuton. OYL 9 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan suunnattu osakeanti voi olla maksuton vain, jos siihen on yhtiön kannalta ja sen kaikkien osakkeenomistajien etu huomioon ottaen erityisen painava taloudellinen syy. Säännös korostaa sitä, että tällainen anti voi tulla kysymykseen vain niissä erityistapauksissa, joissa anti näennäisestä vastikkeettomuudestaan huolimatta on kaikkien osakkeenomistajien edun mukainen.¹¹⁵ Lain esitöissä ei oteta kantaa maksuttoman suunnatun annin hyväksyttävyyteen yrityskaupoissa. Mähönen ja Villa mainitsevat maksuttoman suunnatun osakeannin hyväksyttävyydestä esimerkkinä osakevaihdon jälkihoidon.¹¹⁶

Huomionarvoista on, että apporttiluovutuksen oikeudellisen merkityksen kannalta ei ole merkitystä sillä, täyttääkö luovutus osakevaihdolle EVL:ssä asetetut vaatimukset.¹¹⁷ EVL:n säännöksen edellytysten täyttymättä jääminen aiheuttaa ainoastaan verotuksen kannalta sen, että osakevaihtoa käsitellään normaalina veronalaisena luovutuksena.

3.5.2 SVOP-rahaston muodostuminen osakevaihdossa

Yhtiöoikeudellisesti osakevaihdossa on siis kysymys OYL 9 luvun 4 §:n mukaisesta suunnatusta osakeannista, jossa osakkeiden merkitsijät maksavat osakemerkintään perustuvan merkintävelkansa antamalla apporttina osakevaihtosopimuksessa määritetyt omistamansa kaupan kohteena olevan yhtiön osakkeet. Apporttimerkintää koskeva sääntely sisältyy OYL 9 luvun 12 §:ään. Tasekirjausten osalta sovellettavaksi tulevat OYL 9 luvun 6 §:n 1–2 momentin määräykset merkintähinnan merkitsemisestä.¹¹⁸

Osakevaihdossa voidaan maksaa vastikkeena rahaa enintään 10 prosenttia vastikeosakkeiden yhteenlasketusta nimellisarvosta. Nimellisarvon puuttuessa

¹¹⁴ HE 109/2005 vp, 103. Ks. myös Mähönen & Villa 2012, 292–293.

¹¹⁵ HE 109/2005 vp, 103.

¹¹⁶ Mähönen & Villa 2009, 565 ja Mähönen & Villa 2012, 539.

¹¹⁷ Honkamäki & Pennanen 2010, 259.

¹¹⁸ Mähönen & Villa 2009, 601.

rahavastikkeen enimmäismäärä suhteutetaan siihen osaan antiosakkeiden merkintähinnan maksusta, joka merkitään osakepääomaan. OYL 9 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan osakkeen merkintähinta voidaan osakeantipäätöksessä määrätä merkittäväksi kokonaan tai osittain sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Jos koko merkintähinnan maksu ohjataan SVOP-rahastoon, yhtään rahavastiketta ei voida antaa; 10 prosenttia nolasta on nolla.¹¹⁹ Merkitsemisessä on otettava huomioon myös se, sovelletaanko nimellisarvoista vai nimellisarvotonta pääomajärjestelmää. Nimellisarvoisessa pääomajärjestelmässä osakepääoman on vastattava aina vähintään annettujen osakkeiden nimellisarvojen summaa.

Kuten jo edellä on mainittu, OYL:ssä säädetyt merkintämaksun omaan pääomaan kirjaamista koskevat olettamat ovat erilaiset sen mukaan, onko vastikeosakkeiden osalta kysymys uusista vai omista osakkeista. Kaikista selvintä on nimenomaisesti määrätä merkintämaksun kirjaamisesta osakeantipäätöksessä, jotta OYL:n erilaiset olettamat eivät vahingossa johda merkintämaksun ei-haluttuun kirjaamiseen.¹²⁰

Kirjanpidon kannalta osakevaihdossa on kyse yrityksen hankkimisesta omia osakkeita käyttämällä. Osakevaihto voidaan toteuttaa joko kirja-arvoista tai käyvistä arvoista. Käyvistä arvoista toteutettu osakevaihto vastaa niin sanottua nettoapporttia.¹²¹

3.6 Yhteenveto

Sulautuminen, jakautuminen, liiketoimintasiirto ja osakevaihto ovat kaikki niin sanottuja veroneutraaleja yritysjärjestelyjä, eli ne on mahdollista toteuttaa ilman välittömiä tuloveroseuraamuksia. Luovutuksen verottaminen toteutetaan vasta siinä vaiheessa, kun omaisuutta luovutetaan ensi kerran järjestelyn jälkeen. EVL 52–52 h §:ssä on säädetty ”kehyksestä”, jonka mukaan yritysjärjestely tulee toteuttaa, jotta verohyöty saavutettaisiin.

¹¹⁹ Immonen 2015, 374.

¹²⁰ Immonen ym. 2014, 159.

¹²¹ Honkamäki & Pennanen 2010, 274.

OYL:n säännösten noudattaminen yritysjärjestelyn toteuttamisessa ei siis vielä tarkoita, että järjestely ”hyväksyttäisiin” verotuksessa.

Sulautumisesta ja jakautumisesta säädetään sekä OYL:ssa että EVL:ssa. Sulautumisessa vastaanottavan yhtiön oman pääoman muodostumisen kannalta on merkitystä, mistä sulautumistavasta on kyse. KPL tai IFRS eivät säätele sulautuvan yhtiön oman pääoman ohjautumista vastaanottavan yhtiön taseessa. Vaihtoehtoja vastaanottavan yhtiön oman pääoman ”rakentamiseen” on siis useita. On esimerkiksi mahdollista, että koko sulautuvan yhtiön oma pääoma (myös sidottu pääoma) siirtyy sulautumisen yhteydessä vastaanottavan yhtiön sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon.

Kuten sulautumisessa, myös jakautumisessa jakautuvan yhtiön oma pääoma voidaan kirjata vastaanottavissa yhtiöissä hyvin monella eri tavalla. Jos vastaanottava yhtiö on uusi, tulee sen osakepääomaksi vähintään vähimmäisosakepääomaa vastaava määrä. Osakepääomakirjauksen ylittävä määrä oman pääoman lisäyksestä kirjataan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Nimellisarvottomassa järjestelmässä jakautumisessa syntyvä oman pääoman lisäys voidaan kirjata myös kokonaan muuhun omaan pääomaan kuin osakepääomaan.

Liiketoimintasiirto ja osakevaihto ovat vero-oikeudellisia käsitteitä. Yhtiöoikeudellisesti liiketoimintasiirrossa on kysymys yhtiön perustamisesta tai osakeannista ja osakkeiden merkintähinnan maksamisesta apportiomaisuudella, osakevaihdossa taasen suunnatusta osakeannista. Liiketoimintasiirrossa ja osakevaihdossa vastaanottavan yhtiön omassa pääomassa tapahtuvat muutokset vastaavat normaaliin osakeantiin liittyviä kirjauksia. OYL:ssa säädetty merkintämaksun omaan pääomaan kirjaamista koskevat oletamat ovat erilaiset sen mukaan, onko vastikeosakkeiden osalta kysymys uusista vai omista osakkeista.

4 SVOP-RAHASTO JA VAROJENJAON VEROTUS

4.1 SVOP-palautuksen verotus yleisesti

4.1.1 Vuoden 2014 uudistuksen taustaa

Osakeyhtiön vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvan varojenjaon verotuksen uudistaminen on ollut puheenaiheena jo vuonna 2006 toteutetusta osakeyhtiölain muutoksesta lähtien¹²². Valtiovarainministeriön työryhmä esitti tällöin, että varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta tulisi käsitellä aina osinkona. Kului kuitenkin monta vuotta ennen kuin prosessi saatiin päätökseen, ja vapaata omaa pääomaa koskeva verosääntely lisättiin vihdoin osaksi verolainsäädäntöä.

Vapaan oman pääoman palauttamista koskevat uudet verosäännökset tulivat voimaan vuoden 2014 alussa. Tärkein vapaan oman pääoman palauttamisen muoto on SVOP-palautus¹²³. Verolainsäädäntö on sisältänyt osinkotulon verotusta koskevia säännöksiä jo aikaisemmin, mutta muista osakeyhtiön varojenjako-tyypeistä ei ole ennen vuotta 2014 ollut verosäännöksiä, lukuun ottamatta verotusmenettelystä annetun lain (18.12.1995/1558, VML) 29 §:n peiteltyä osinkoa koskevia säännöksiä. Osakeyhtiön varojenjako on verotuksessa kohdeltu yleensä joko osinkona tai luovutusvoittona.

Ennen uusia vuoden 2014 alusta voimaan tulleita verosäännöksiä SVOP-palautuksen verokohtelu perustui Verohallinnon 8.3.2007 antamaan ohjeeseen¹²⁴. Verohallinnon ohjeen mukaan olennaista SVOP-palautusten verotuksessa oli varojen alkuperä. Yhtiön tuli selvittää, oliko varojenjaossa kysymys voittovarojen jakamisesta vai pääoman palauttamisesta. Näyttövelvollisuus varojen alkuperästä oli yhtiöllä. Ellei yhtiö pystynyt selvittämään riittävän luotettavasti, että sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta jaetut varat olivat luonteeltaan pääomanpalautusta, varojen jakoon sovellettiin verotuksessa

¹²² Työryhmämuistio 4/2006, s. 148.

¹²³ Viitala 2014, 113.

¹²⁴ Uuden osakeyhtiölain vaikutuksia verotukseen, dnro 206/345/2007, 8.3.2007.

osinkoa koskevia säännöksiä. Verokohtelun kannalta merkitystä ei ollut sillä, tapahtuiko palautus listatusta vai listaamattomasta yhtiöstä. Jos SVOP-rahastoon oli tehty sekä pääomansijoituksia että siirretty voittovaroja, varojenjako tulkittiin pääomanpalautukseksi ja osingoksi pääomansijoitusten ja siirrettyjen voittovarojen suhteessa.¹²⁵

Osakkeenomistaja saattoi luovuttaa omistamansa osakkeet SVOP-rahastoon tekemänsä pääomansijoituksen jälkeen. Jos yhtiö tämän jälkeen jakoi varoja SVOP-rahastosta uudelle osakkeenomistajalle, varojen jakoa pidettiin uuden osakkeenomistajan verotuksessa aiemmin pääoman palautuksena siltä osin kuin varojen jakaminen rajoittui varoihin, jotka olivat alun perin syntyneet pääomansijoitusten myötä. Osakkeenomistajan verotuksessa SVOP-rahastoon tehty sijoitus lisäsi sijoituksen tehneen osakkaan omistaman osakkeen hankintamenoa, kun sijoitus liittyi osakkeen hankintaan. Jos SVOP-rahastosta tapahtuva palautus katsottiin verotuksessa pääomapalautukseksi, pääomapalautus katsottiin osakkeiden luovutukseen rinnastuvaksi tuloksi, joka vähensi osakkeen hankintamenoa.¹²⁶

Hallituksen esityksen mukaan vanhan osakeyhtiölain aikaiseen oikeuskäytäntöön perustuva varojenjaon käsittely verotuksessa pääomanpalautuksena ei sovellu nykyisiin täysin erilaisiin OYL:n mukaisiin yhtiön pääomarakenteen ja varojenjaon periaatteisiin. Verotuksessa sovellettu tulkinta uuden yhtiölainsäädännön myötä on lain esitöiden mukaan johtanut siihen, että varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta käytetään osingonjaon korvaamiseen tai sen lisänä. Uuden säännösten säätämisen taustalla onkin ollut vahvasti ajatus, jonka mukaan varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta käytetään osingosta menevän veron välttämiseen.¹²⁷ Uusilla säännöksillä on selkeästi haluttu tiukentaa verotusta tältä osin. Uusia verosäännöksiä onkin kritisoitu tästä syystä ja myös muun muassa siksi, että ne lisäävät verojärjestelmän monimutkaisuutta entisestään.¹²⁸

¹²⁵ Verohallinnon ohje 2007 sekä Myrsky & Malmgrén 2014, 574.

¹²⁶ Verohallinnon ohje 2007 sekä Myrsky & Malmgrén 2014, 574–575.

¹²⁷ HE 185/2013 vp, 28.

¹²⁸ Ks. esim. Suomen Yrittäjät 2009.

4.1.2 SVOP-palautuksen verokohtelu uusien säännösten mukaan

Uudet, vuoden 2014 alusta voimaan tulleet vapaan oman pääoman rahaston varojenjako koskevat säännökset on lisätty tuloverolakiin (30.12.1992/1535, TVL), lakiin elinkeinotulon verottamisesta, maatilatalouden tuloverolakiin (15.12.1967/543, MVL) sekä lakiin rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta (11.8.1978/627). Uusia säännöksiä sovelletaan näin ollen henkilökohtaisen tulon sekä elinkeinotoiminnan ja maatilatalouden tulolähteissä.¹²⁹ Säännöksiä sovelletaan yhtiön vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvaan varojenjakoon, josta säädetään OYL 13 luvun 1 §:n 1 kohdassa. Sidotun oman pääoman erien jakamiseen, yhtiön omia osakkeita hankkimalla tai lunastamalla tapahtuvaan varojenjakoon tai yhtiön purkautumisessa saatujen varojen verotukseen liittyen ei ole annettu uusia säännöksiä¹³⁰.

Pääsäännön mukaan varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta on verotuksessa osinkoa¹³¹. SVOP-palautuksen verokohtelu riippuu kuitenkin siitä, onko SVOP-palautuksen tekevä yhtiö listattu vai listaamaton. TVL 33 a §:n 3 momentin mukaan julkisesti noteerattua yhtiöstä saatua OYL 13 luvun 1 §:n 1 kohdassa tarkoitettua varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta pidetään osinkona, ja siihen sovelletaan, mitä kyseisessä pykälässä säädetään. Vastaava pääsääntö mainitaan EVL 6 a §:n 8 momentissa. Tämä tarkoittaa sitä, että listatun osakeyhtiön varojenjako verotetaan aina osinkona riippumatta siitä, mistä vapaan oman pääoman erästä varoja jaetaan¹³².

Myös listaamattoman yhtiön ollessa kyseessä on pääsääntönä osinkona verottaminen. TVL 33 b § sisältää säännökset koskien listaamattomasta yhtiöstä saadun osingon verotusta. Listaamattomia yhtiöitä koskevat kuitenkin poikkeussäännökset, joiden mukaan varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta on mahdollista pitää verotuksessa luovutuksena. SVOP-rahastosta tapahtuvan varojenjaon verokohtelu eroaa siis vuodesta 2014 alkaen sen mukaan, onko kyseessä julkisesti noteerattu vai noteeraamaton yhtiö. Ennen vuotta 2014 tällä erottelulla ei varojenjaon verotuksen kannalta ollut merkitystä.

¹²⁹ Tämän tutkielman yhteydessä viitataan pääosin TVL:n ja EVL:n säännöksiin.

¹³⁰ HE 185/2013 vp, 28.

¹³¹ Verohallinnon ohje Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa 2015, 3.2.

¹³² Viitala 2014, 114.

Listaaamattomia yhtiöitä koskevista poikkeustilanteista, jolloin varojenjako voidaan verotuksessa käsitellä luovutuksena, säännellään TVL 45 a §:ssä ja EVL 6 c §:ssä¹³³. Koska kyseiset lainkohdat ovat poikkeussäännöksiä, on niitä tarkoitus tulkita suppeasti¹³⁴. Lainkohtien mukaan varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta pidetään veronalaisena luovutuksena siltä osin kuin verovelvolliselle palautetaan *tämän yhtiöön tekemä pääomansijoitus*, jos pääomansijoituksen tekemisestä on varoja jaettaessa kulunut *enintään kymmenen vuotta*; ja verovelvollinen esittää tässä pykälässä tarkoitettujen edellytysten täyttymisestä *luotettavan selvityksen*. Edellytyksenä luovutuksena verottamiselle on näin ollen verovelvollisen antama selvitys siitä, että;

- a) varoja jaetaan muusta kuin listayhtiöstä;
- b) jaettavat varat ovat peräisin pääomansijoituksesta;
- c) pääomapalautus palautetaan samalle henkilölle, joka on tehnyt pääomansijoituksen;
ja
- d) pääomansijoituksen tekemisestä on varoja jaettaessa kulunut enintään kymmenen vuotta.

Hallituksen esityksen mukaan poikkeussäännökset eivät kuitenkaan soveltuisi yritysjärjestelyissä tai rahastosiirroissa muodostuneiden oman pääoman erien jakoihin. Epäselvissä tilanteissa eli tilanteissa, joissa jaettavien varojen yhteys pääomansijoitukseen jää epäselväksi, varojenjako käsiteltäisiin verotuksessa niin ikään osinkona.¹³⁵ Tältä osin tilanne vastaa ennen vuotta 2014 sovellettua käytäntöä.

Säännökset eivät sisällä pääomansijoituksen määritelmää. Lain esitöiden mukaan laissa tarkoitettu pääomansijoitus on kysymyksessä ainakin silloin, kun osakkeenomistajien yhtiön osakkeiden tai optio- tai muiden erityisten oikeuksien merkintähinnoista vapaan oman pääoman rahastoon merkittyjä maksuja jaetaan takaisin osakkeenomistajille¹³⁶. SVOP-rahastoon voidaan tehdä sijoituksia myös ilman osake- tai muuta vastiketta. Tällaiset

¹³³ Lisäksi MVL 5 §:n 1 momentin 15 kohta sisältää viittauksen TVL 45 a §:ään.

¹³⁴ VaVM 32/2013, 10.

¹³⁵ HE 185/2013 vp, 44.

¹³⁶ HE 185/2013 vp, 30.

tilanteet, samoin kuin velan muuntaminen omaksi pääomaksi tai pääomalainan muuntaminen omaksi pääomaksi, ovat myös pääomansijoituksia, joiden jakaminen voi tulla muiden edellytysten täytyessä käsitellyksi luovutuksena.¹³⁷ Pääomalainan osalta on huomattava, että vuoden 2016 alussa voimaan tulleen KPL:n muutoksen myötä pääomalaina voidaan nykyisin merkitä suoraan oman pääoman eriin, mikäli laina täyttää IAS-asetuksessa mainitut oman pääoman kriteerit.

On mahdollista, että TVL 45 a §:n edellytykset luovutusvoittoverokohtelulle täyttyvät vain joidenkin saman yhtiön osakkaiden osalta¹³⁸. Huomionarvoista on, että jos edellytykset täyttyisivät vain joidenkin osakkaiden osalta esimerkiksi eri ajankohtina ja eri yhteyksissä tehtyjen sijoitusten vuoksi, varojenjako sovellettaisiin TVL 45 a §:ää vain näiden verotuksessa ja muiden osalta varojenjako verotettaisiin osinkona.¹³⁹

TVL 33 a §:n 3 momenttia vastaava pääsääntö mainitaan EVL 6 a §:n 8 momentissa. Kuten luonnollisten henkilöiden kohdalla, myös yhtiöiden julkisesti noteeratun yhtiön vapaan oman pääoman rahastosta saamat varat verotetaan aina osinkotulona. Tällöin sovelletaan EVL 6 a §:n osinkoverotusta koskevia säännöksiä. Julkisesti noteeraamattomasta yhtiöstä saatua varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta voidaan kohdella pääomanpalautuksena samoin edellytyksin niin luonnollisen henkilön kuin yhtiönkin pääomansijoitusten kohdalla.

EVL 6 c §:n 3 momentti sisältää määräyksen tilanteesta, jossa varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuu osakkeille, jotka ovat osakkeenomistajan verotuksessa verovapaasti luovutettuja osakkeita EVL 6 b §:n 2 momentin mukaisesti. EVL 6 c §:n 3 momentin mukaan vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvassa varojenjaossa saatu määrä ei ole veronalaista tuloa, jos varoja jakavan yhtiön osakkeet ovat osakkeenomistajan verotuksessa 6 b §:n 2 momentissa tarkoitettuja verovapaasti luovutettavia osakkeita.

¹³⁷ Penttilä 2014, 133.

¹³⁸ Viitala 2014, 116.

¹³⁹ HE 185/2013 vp, 44.

Vastaavan tilanteen voidaan katsoa olleen käsillä jo ilman lain nimenomaista säännöstäkin, joten uusi säännös lähinnä vahvistaa jo aiemmin sovelletun periaatteen¹⁴⁰.

Vuoden 2014 alusta sovellettaviin vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvaa varojenjako koskeviin säännöksiin sisältyy siirtymäsäännös. Siirtymäsäännöksen johdosta ennen 1.1.2014 tehtyjä pääomansijoituksia verotetaan Verohallinnon 8.3.2007 antaman ohjeen mukaan, jos varojenjako tapahtuu viimeistään 31.12.2015 mennessä. Tällöin varojenjaon luovutusvoittona verottaminen ei siis edellytä esimerkiksi sitä, että kyseessä on SVOP-palautuksen saajan tekemä pääomansijoitus, vaan kyse voi olla muunkin henkilön tekemän sijoituksen palauttamisesta. Uusiin säännöksiin sisältyvä kymmenen vuoden aikaraja ei myöskään sovellu tällaiseen varojenjako.

Uusiin säännöksiin sisältyy jonkin verran ongelmia. Yksi ongelma liittyy käsitteiden käyttöön. Pääomanpalautuksen pitäminen tulona kasvattaa eroa tuloverotuksen ja kirjanpidon tulokäsitteiden välillä. Tämä koskee sekä suomalaista kirjanpitolainsäädäntöä että IFRS-standardeja. On mahdollista, että erot tulokäsitteiden välillä aiheuttavat ajan kuluessa merkittäviäkin tulkintaongelmia.¹⁴¹ Toinen ongelma liittyy hallituksen esityksessä esiin tuotuun tiukkaan linjaan, jonka mukaan luovutuksena verottamista koskevat poikkeussäännökset eivät koskisi yritysjärjestelyissä muodostuneiden vapaan oman erien jakamista. Tätä kysymystä käsitellään tarkemmin jäljempänä.

4.1.3 Osinkona ja luovutuksena verottamisen vertailua

Mikäli SVOP-palautus verotetaan osakkaan saamana osinkona, ovat varsinaisen osingonjaon ja SVOP-rahastopalautuksen veroseuraamukset täsmälleen samat sekä osakkeenomistajan että yhtiön tasolla. Varojenjako sovelletaan siis osinkoa normaalisti koskevia verosäännöksiä. TVL 33 a §:n 1 momentin mukaan julkisesti noteeratusta yhtiöstä saadusta osingosta 85 prosenttia on pääomatuloa ja 15 prosenttia verovapaata tuloa. TVL 33 b §:n mukaan muusta kuin julkisesti noteeratusta yhtiöstä saadusta osingosta 25

¹⁴⁰ KPMG 2015, 188.

¹⁴¹ Suomen Asianajajaliitto 2009.

prosenttia on veronalaista pääomatuloa ja 75 prosenttia verovapaata tuloa siihen määrään saakka, joka vastaa osakkeen verovuoden matemaattiselle arvolle laskettua kahdeksan prosentin vuotuista tuottoa. Siltä osin kuin verovelvollisen saamien tällaisten osinkojen määrä ylittää 150 000 euroa, osingoista 85 prosenttia on pääomatuloa ja 15 prosenttia verovapaata tuloa. Laskennassa otetaan huomioon myös yhtiöstä saatu osinko¹⁴². Osakeyhtiöiden väliset osingot ovat pääsääntöisesti verovapaita.¹⁴³

Kun varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta verotetaan osinkona, ei siitä vähennetä osakkeiden hankintamenoa. Hankintameno säilyy tällöin ennallaan ja se vähennetään vasta siinä vaiheessa, kun osakkeet luovutetaan tai yhtiöstä jaetaan varoja tavalla, jota käsitellään verotuksessa luovutuksena.¹⁴⁴

Jos SVOP-rahastopalautuksessa on kyse pääomanpalautuksesta, verotetaan osakasta luovutusvoiton verotusta koskevien periaatteiden mukaan. TVL 46 a §:ssä on nimenomainen säännös varojenjaossa saadun luovutusvoiton laskemisesta. Sen mukaan luovutusvoittoa laskettaessa luovutuksena käsiteltävästä varojenjaosta vähennetään osakkeen poistamaton hankintameno, kuitenkin enintään luovutuksena pidettävän varojenjaon määrä. Jos osakkeen poistamaton hankintameno on luovutuksena pidettävää varojenjako pienempi, vähennetään poistamattoman hankintamenon määrä. Luovutusvoiton laskennassa vähennetty hankintamenon määrä vähennetään osakkeen poistamattomasta hankintamenosta.

Jos siis osakkeelle, jolle palautus maksetaan, on jäljellä tarpeeksi vähennyskelpoista hankintamenoa, SVOP-rahastopalautuksesta ei aiheudu välittömiä veroseuraamuksia. Osakkeen hankintameno kuitenkin pienenee SVOP-palautuksen määrällä ja lisää siten myöhempää luovutusvoittoverotusta joko suurentamalla luovutusvoittoa tai pienentämällä luovutustappion määrää.¹⁴⁵

¹⁴² Penttilä 2014, 129.

¹⁴³ Viitala 2014, 43.

¹⁴⁴ Verohallinnon ohje Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa 2015.

¹⁴⁵ Viitala 2014, 169. Viitalan mukaan poikkeuksen muodostaa tilanne, jossa osakkeiden myöhempi luovutus voidaan toteuttaa verovapaasti tai jos luovutuksen yhteydessä voidaan soveltaa hankintameno-olettamaa todellisen hankintamenon sijaan.

TVL 46 a §:stä käy ilmi, että luovutuksena käsiteltävä varojenjako voi olla määrältään suurempi kuin osakkeen hankintamenoon kuuluvaksi katsotut osakkeiden merkintähinnat. Tällöin varojenjaon ja vähennettävän hankintamenoerotus muodostaa veronalaisen luovutusvoiton, johon sovelletaan 30 tai 34 prosentin pääomatuloverokantaa. Verovelvollisen yhtiöön tekemä pääomansijoitus voi olla suurempi kuin osakkeen hankintameno esimerkiksi silloin, kun pääomansijoituksen tekemisen hetkellä osakkeen merkitsijän verotuksessa sovelletaan jatkuvuusperiaatetta.¹⁴⁶

Luovutuksena pidettävän varojenjaon määrästä vähennetään osakkeen poistamattomasta hankintamenoista se määrä, joka vastaa luovutuksena pidettävää varojenjako euro eurosta -periaatteen¹⁴⁷ mukaisesti. Euro eurosta -periaatetta voidaan pitää verovelvolliselle edullisena käytäntönä.¹⁴⁸ Pääomanpalautuksesta ei useinkaan jää veronalaista luovutusvoittoa, koska osakkeen jäljellä olevan hankintameno määrä on pääsääntöisesti suurempi kuin pääomanpalautuksen määrä. Luovutuksena verotettavasta varojenjaosta ei voi aiheutua verotuksessa tappiota.¹⁴⁹

TVL 46 §:n mukaan verotettavan yksityishenkilön verotuksessa todellisen hankintameno sijasta pääomanpalautuksesta muodostuva luovutusvoitto voidaan laskea vähentämällä pääomanpalautuksesta hankintameno-olettama. Hankintameno-olettamaa voidaan pääsäännön mukaan käyttää luovutusvoiton laskennassa, jos oletettaman mukaan vähennettävä määrä on suurempi kuin todellisen hankintameno määrä. Hankintameno-olettama on 20 prosenttia pääomanpalautuksen määrästä, jos osake, jolle pääomanpalautus on saatu, on omistettu alle 10 vuotta silloin, kun pääomanpalautus on saatu. Olettama on 40 prosenttia, jos osake, jolle pääomanpalautus on saatu, on omistettu vähintään 10 vuotta.¹⁵⁰ Hankintameno-olettamaa ei mainita TVL 46 a §:ssä. Kirjallisuudessa on katsottu, että sitä

¹⁴⁶ Penttilä 2014, s. 136 alaviitteineen. Penttilän mukaan tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi osakevaihto, liiketoimintasiirto ja TVL 24 §:ssä tarkoitetut toimintamuodon muutokset.

¹⁴⁷ Euro eurosta -periaate on vahvistettu ratkaisussa KVL 2004/60, jonka mukaisesti veronalaiseksi luovutushinnaksi katsottavasta pääomanpalautuksesta vähennettävä määrä on sama euromäärä kuin pääomanpalautuksen määrä.

¹⁴⁸ Viitala 2014, 119.

¹⁴⁹ HE 185/2013 vp, 44–45.

¹⁵⁰ Viitala 2014, 120–121.

voitaneen tästä huolimatta edelleen käyttää.¹⁵¹ Verohallinnon kanta kuitenkin on, ettei veronalaisesta varojenjaosta voida missään tilanteessa vähentää TVL 46 §:ssä tarkoitettua hankintameno-olettamaa¹⁵².

Pääomanpalautuksesta jäävä voitto lasketaan osakekohtaisesti. Kullakin osakkeella on oma hankintameno ja kullekin osakkeelle maksetun pääomanpalautuksen määrästä vähennetään vain kyseessä olevan osakkeen hankintamenoa. Pääomanpalautuksen kohdistaminen vain tietyille osakkeille tai eri osakkeille erisuuruisena ei ole mahdollista.¹⁵³

Osakeyhtiöille pääomanpalautuksena saadut erät voivat olla verovapaita EVL 6 b §:n käyttöomaisuusosakkeita koskevien säännösten nojalla. Tästä esimerkkinä ratkaisu KHO 2005:24, jossa osakeyhtiö aikoi alentaa sidottua omaa pääomaansa palauttamalla ylikurssirahaston ja osa osakepääomasta osakkeenomistajille. Osakepääoman alentaminen tapahtui alentamalla osakkeiden nimellisarvoa. Pääomanpalautuksen katsottiin olevan rinnastettavissa käyttöomaisuusosakkeiden luovuttamiseen.¹⁵⁴

Jos verrataan pääomanpalautuksena verotettavan SVOP-rahastopalautuksen verotusta osingon verottamiseen, ei voida yksiselitteisesti sanoa, kumpi on verovelvolliselle edullisempi ratkaisu. Mikäli tarkastellaan yksinomaan osakkaan välittömiä veroseuraamuksia, voidaan todeta, että pääomanpalautuksena verotettava SVOP-palautus on ainoa tapa välttää välitön verotus osakastasolla. Osingosta menee aina vähintään 7,5 prosentin vero, jos kyseessä on nettovarallisuusosinko, jonka määrä ei ylitä 150 000 euroa. Jos osakkeen hankintamenoa ei ole jäljellä, liittyy myös SVOP-rahastopalautukseen välitön verotus osakastasolla.¹⁵⁵

¹⁵¹ Viitala 2014, 120.

¹⁵² Verohallinnon ohje Vapaan oman pääoman rahaston varojenjakoon verotuksessa 2015, 3.3.2.

¹⁵³ Viitala 2014, 121.

¹⁵⁴ Tästä esimerkkinä ratkaisu KHO 2005:24, jossa osakeyhtiö aikoi alentaa sidottua omaa pääomaansa palauttamalla ylikurssirahaston ja osa osakepääomasta osakkeenomistajille. Osakepääoman alentaminen tapahtui alentamalla osakkeiden nimellisarvoa. Pääomanpalautuksen katsottiin olevan rinnastettavissa käyttöomaisuusosakkeiden luovuttamiseen. Ks. myös Viitala 2014, 121.

¹⁵⁵ Viitala 2014, 170.

4.2 Yritysjärjestelyssä muodostunut SVOP-rahasto ja varojenjaon verotus

4.2.1 Yleistä arviointia

Kuten jo edellä todettiin, hallituksen esityksen varsin tiukan kannan mukaan varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta ei tulisi verottaa luovutuksena tilanteissa, joissa on kyse yritysjärjestelyissä muodostuneiden oman pääoman erien jakamisesta. Lakiin tällaista säännöstä ei kuitenkaan ole kirjattu. Kyseistä rajoitusta ei ole sovellettu myöskään aikaisemmassa verotuskäytännössä. Yritysjärjestelytilanteiden sulkemista TVL 45 a §:n soveltamisalan ulkopuolelle ei hallituksen esityksessä tarkemmin perustella. Valtiovarainministeriön mietinnössä kyseistä kantaa on perusteltu sillä, että ilman tällaista rajausta verokohtelu riippuisi sattumasta tai verovelvollisen omasta valinnasta.¹⁵⁶

Seppo Penttilä on ottanut Verotus-lehdessä vuonna 2014 julkaistussa artikkelissaan kantaa hallituksen esityksessä lausuttuun. Penttilän mukaan "hallituksen esityksessä lausuttu ei voi merkitä sitä, että kategorisesti katsottaisiin, että yritysjärjestelyssä muodostunut sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakaminen on aina osinkoa."¹⁵⁷ Penttilän mukaan hallituksen esityksessä mainittu olisi luontevampaa ymmärtää siten, että siinä halutaan muistuttaa, että kaikki yritysjärjestelyissä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon merkittävät erät eivät ole laissa tarkoitettuja yhtiöön tehtyjä pääomansijoituksia. Tämä on perusteltu kanta, sillä luonnollisestikaan kaikki yritysjärjestelyjen yhteydessä tapahtuvat muutokset vapaassa omassa pääomassa eivät ole peräisin pääomansijoituksista. Tällöin niitä ei tule myöskään verottaa pääomanpalautuksina. Selvää ja perusteltua pitäisi olla myös sen, että kun kyseessä todella on pääomansijoituksen palauttaminen, ja tämä voidaan näyttää toteen, tulee kyseinen pääomanpalautus verottaa kuten muutkin pääomanpalautukset, yritysjärjestelyn toteuttamisesta huolimatta.

Verohallinnon vuoden 2015 lopussa julkaisema ohje ”Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa” sisältää tilannetta osittain selkeyttäviä kannanottoja. Selkeä

¹⁵⁶ VaVM 32/2013, 10.

¹⁵⁷ Penttilä 2014, 134.

pääsääntö on, että niissä tilanteissa, joissa jaettavien varojen yhteys pääomansijoituksiin jää epäselväksi, varojenjako käsitellään verotuksessa osinkona. Tällainen tilanne voi olla usein kyseessä yritysjärjestelyissä muodostuneiden oman pääoman erien jakamisessa.¹⁵⁸ Verohallinnon ohjeessa huomautetaan myös, että luovutuksena verottamisen edellytyksenä olevan luotettavan selvityksen antaminen tilanteissa, joissa yhtiön pääoma- ja omistusrakenne ovat muovautuneet eri vaiheissa toteutettujen yritysjärjestelyjen tai pääomarakenteen muutosten johdosta, on monesti mahdotonta.¹⁵⁹ Edellä sanotun perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että kysymys on nimenomaan siitä, pystytäänkö luotettavaa selvitystä varojen alkuperästä esittämään. Yritysjärjestelyjen myötä selvityksen antaminen voi joissain tilanteissa olla vaikeaa tai jopa mahdotonta, mutta aina näin ei ole. SVOP-rahastosijoituksista on OYL 13 luvun 6 §:ssä esitetyllä tavalla laadittava pöytäkirjat, jotka on säilytettävä luotettavalla tavalla. Niistä tulee tehdä myös tasamerkinnot, jotka on säilytettävä vähintään 10 vuotta tilikauden päättymisestä. Näin ollen, ja näiden dokumenttien nojalla, SVOP-rahastosta palautettavien erien alkuperä pitäisi olla yleensä mahdollista selvittää ainakin 10 vuotta taaksepäin.¹⁶⁰ Mikäli verovelvollinen pystyy esittämään luotettavan selvityksen siitä, että jaettavissa varoissa on tosiasiaa kyse pääomapalautuksessa, tulisi varojenjako voida verottaa luovutuksena, vaikka yhtiössä olisikin toteutettu yritysjärjestely. Tämän tulisi olla lähtökohtana kysymystä tarkasteltaessa.

Kun arvioidaan yritysjärjestelyjen vaikutusta vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvan varojenjaon verokohteluun, on tilanteesta riippuen kiinnitettävä erityistä huomiota ainakin kolmeen lainsäädännön asettamaan edellytykseen, joiden täytyessä varojenjako voidaan verottaa luovutuksena. Ensinnäkin pääomansijoituksen tekijänä ja palautuksen saajana tulee olla sama verovelvollinen. Toiseksi palautuksen maksajan tulee olla sama yhtiö, joka on alun perin saanut pääomansijoituksen. Kolmanneksi varojenjaossa tulee olla kysymys nimenomaan vapaan oman pääoman rahastoon tehdyn pääomansijoituksen palauttamisesta.

¹⁵⁸ Ks. HE 185/2013 vp, 44.

¹⁵⁹ Verohallinnon ohje Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa 2015, 3.3.1.

¹⁶⁰ Suomen Yrittäjät 2009.

4.2.2 Sama verovelvollinen pääomansijoituksen tekijänä ja palautuksen saajana

Jotta varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta voi tulla käsitellyksi saajan verotuksessa luovutuksena, tulee palautuksen saajan olla sama verovelvollinen, joka on tehnyt pääomansijoituksen yhtiöön. Tämä on merkittävä muutos ennen vuotta 2014 vallinneeseen käytäntöön, jonka mukaan sillä, kenelle pääomansijoitus palautettiin, ei ollut verokohtelun kannalta merkitystä.

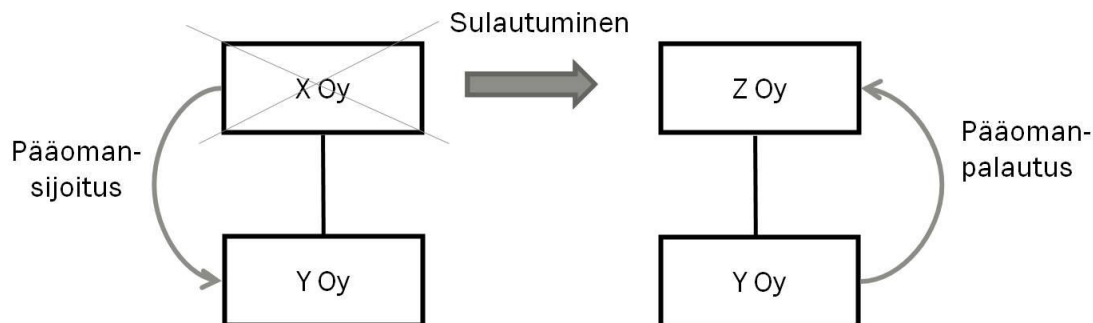
”Sama verovelvollinen pääomansijoituksen tekijänä ja palautuksen saajana” -vaatimus vaikuttaa ensi silmäyksellä melko yksinkertaiselta ja selkeältä edellytykseltä. Tulkintaepäselvyyksiä voi kuitenkin esiintyä, kun pääomansijoituksen tehneessä yhtiössä toteutetaan sijoituksen tekemisen jälkeen yritysjärjestely. Ongelmaksi voi tällöin muodostua se, mikä taho katsotaan pääomansijoituksen tekijäksi ja toisaalta palautuksen saajaksi.

Sulautuminen ja jakautuminen

Sulautumisen ja jakautumisen yhteydessä tulee pohdittavaksi, voiko vastaanottava yhtiö saada omistamiensa osakkeiden perusteella luovutuksena käsiteltävän SVOP-palautuksen, vaikka pääomansijoituksen varoja jakavaan yhtiöön on tehnyt sulautuva tai jakautuva yhtiö. Ongelmaa on pyritty havainnollistamaan kuvion avulla, jossa on käytetty sulautumista esimerkkinä (kuviokuva 6). Verohallinnon kannan mukaan jos yritysjärjestelyssä on kysymys yleisseuraantoluonteisesta sulautumisesta tai kokonais- tai osittaisjakautumisesta, johon sovelletaan EVL 52–52 c §:n säännöksiä, vastaanottavaa yhteisöä voidaan pitää sijoituksen tehneenä henkilönä.¹⁶¹ Yleisseuraanto liittyy tässä siis nimenomaan ”saman verovelvollisen” edellytyksen arvioimiseen. Yleisseuraantoluonne merkitsee sitä, että vastaanottava yhtiö saa verotuksessa samanlaisen aseman kuin sulautuvalla tai jakautuvalla yhtiöllä on ollut.¹⁶² Yleisseuraannossa kaikki yhtiön varat, velat ja muut sitoumukset siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle ilman erillistä luovutusta.

¹⁶¹ Verohallinnon ohje Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa 2015, 3.3.1.2.

¹⁶² Penttilä 2015.

Kuvio 6 Sulautuminen; sulautuva yhtiö pääomansijoituksen tekijänä ja vastaanottava yhtiö pääomanpalautuksen saajana.

Tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota myös siihen, että Verohallinnon ohjeistuksessa on kyse nimenomaan EVL:n säännösten mukaisesti toteutetuista sulautumisesta ja jakautumisesta. Kuten jo edellä on todettu, myös OYL sisältää sulautumisen ja jakautumisen määritelmät. Yritysjärjestelyn toteuttaminen OYL:n vaatimusten mukaan ei kuitenkaan vielä riitä, vaan poikkeussäännösten soveltuminen edellyttää, että sulautumisessa tai jakautumisessa on noudatettu EVL 52–52 c §:n määräyksiä.

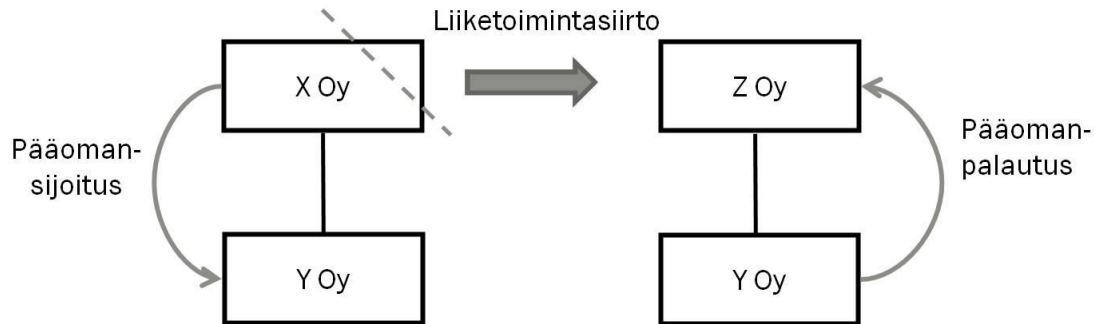
Yleisseuraantoluonne liittyy myös sijoituksen tekemisen ajankohdan arvioimiseen. Kun kyseessä on yleisseuraantoluonteinen yritysjärjestely, kuten sulautuminen tai jakautuminen, on pääomansijoituksen tekemisajankohtana pidettävä alkuperäisen pääomansijoituksen tekemistä sulautuneeseen tai jakautuneeseen yhtiöön.¹⁶³

Liiketoimintasiirto

Toisin kuin sulautuminen ja jakautuminen, liiketoimintasiirto ei ole luonteeltaan yleisseuraanto. Tästä johtuen Verohallinto katsoo, ettei vastaanottavaa yhtiötä pidetä sijoituksen tehneenä yhtiönä, jos kohdeyhtiö liiketoimintasiirron jälkeen jakaa ennen liiketoimintasiirtoa sijoitettuja varoja vapaan oman pääoman rahastostaan vastaanottavalle

¹⁶³ Verohallinnon ohje Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa 2015, 3.3.1.3.

yhtiölle. Verohallinnon kannan voidaan katsoa olevan ainakin osittain perusteltu, koska liiketoimintasiirrossa on kyse apporttiehtoisesta osakemerkinnästä, joka on luonteeltaan erityisseuraanto. ”Sama verovelvollinen pääomansijoituksen tekijänä ja palautuksen saajana” -edellytys ei siis liiketoimintasiirrossa täyty (kuvio 7).

Kuvio 7 Liiketoimintasiirto; siirtävä yhtiö pääomansijoituksen tekijänä ja vastaanottava yhtiö pääomanpalautuksen saajana.

Verohallinto perustelee useassa kohtaa kantaansa nimenomaan sillä, onko yritysjärjestely luonteeltaan yleisseuraanto vai ei. Kirjallisuuden perusteella tällaisen linjanvedon voisi jollain asteella myös kyseenalaistaa. Esimerkiksi Immonen ym. toteavat teoksessaan, että periaatteena yleisseuraanto on suhteellinen, eikä siitä käsitteenä kannata tehdä yleistäviä johtopäätöksiä.¹⁶⁴ Enemmän asiaa tulisi tarkastella kokonaisuus ja asian tosiasiallinen luonne huomioon ottaen.

Osakevaihto

Verohallinto ei ole osakevaihdon osalta ottanut kantaa ”sama verovelvollinen pääomansijoituksen tekijänä ja palautuksen saajana” -edellytykseen. Penttilän mukaan tilanne on tältä osin kuitenkin selvä; osakkeet hankkiva yhtiö ei voi TVL 45 a §:ää ja EVL

¹⁶⁴ Immonen ym. 2014, 111.

6 c §:ää sovellettaessa olla sama verovelvollinen kuin pääomansijoituksen tehnyt osakkeet osakevaihdossa luovuttanut verovelvollinen¹⁶⁵.

4.2.3 Sama yhtiö pääomansijoituksen saajana ja palautuksen maksajana

TVL 45 a §:n ja EVL 6 c §:n sanamuodon perusteella verovelvollisen tulee saada luovutuksena verotettava SVOP-rahastopalautus samasta yhtiöstä, johon hän on pääomansijoituksen tehnyt. Säännösten sanamuoto on seuraava: ”... pidetään veronalaisena luovutuksena siltä osin kuin verovelvolliselle palautetaan tämän yhtiöön tekemä pääomansijoitus,...”. Yritysjärjestelyjen toteuttaminen sijoituksen tekemisen ja palautuksen maksamisen välissä voi aiheuttaa tulkintaongelmia myös tämän edellytyksen osalta. Verohallinto ei ole erikseen ottanut antamassaan ohjeessa kantaa kyseiseen seikkaan, joten pohdinta liittyy tältä osin vahvasti samoihin kysymyksiin kuin mitä edellisessä alaluvussa on esitetty.

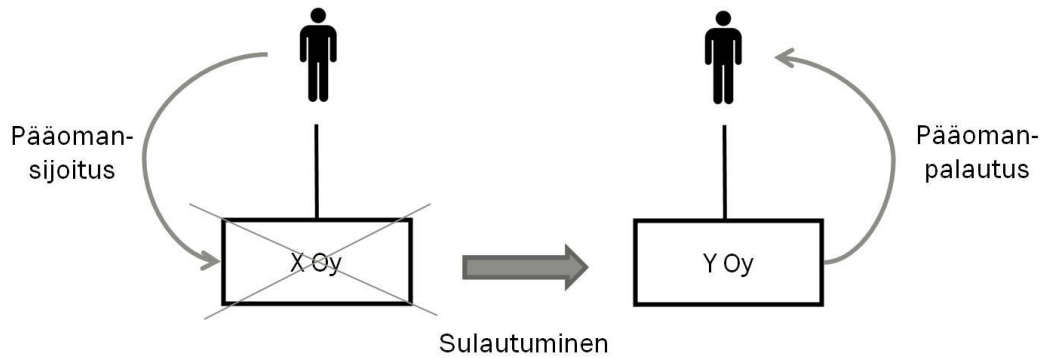
Sulautuminen ja jakautuminen

Kuten jo edellä on todettu, sulautumisessa ja jakautumisessa on kyse yleisseuraannosta. Vastaanottava yhtiö saa siis verotuksellisesti samanlaisen aseman kuin sulautuvalla tai jakautuvalla yhtiöllä on ollut. Näin ollen on perusteltua katsoa, että sulautuvaan yhtiöön tehty pääomansijoitus tulee voida saada luovutuksena verotettavana SVOP-palautuksena vastaanottavasta yhtiöstä (ks. kuvio 8).

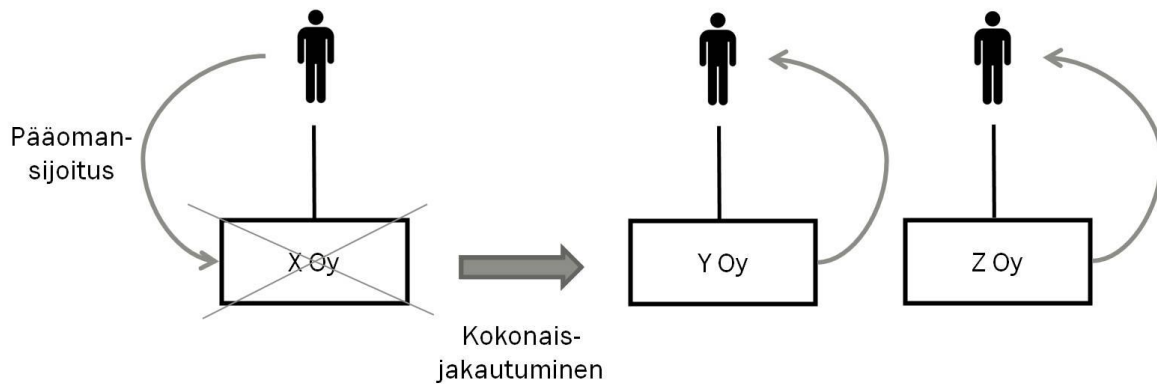
Myös jakautumisessa luovutuksena verotettava SVOP-palautus tulee voida saada mistä tahansa tai kaikista vastaanottavista yhtiöistä.¹⁶⁶ Kuviossa 9 X Oy on kokonaisjakautunut yhtiöihin Y Oy ja Z Oy. Edellä mainitun perusteella ei siis ole merkitystä, kummastako yhtiöstä henkilö saa palautuksen; sekä Y Oy:stä että Z Oy:stä saatu pääomanpalautus tulisi olla mahdollista verottaa luovutuksena. Olennaista on, että pääomansijoituksen mahdollinen jakautuminen ja kulku eri yhtiöihin pystytään luotettavasti selvittämään.

¹⁶⁵ Penttilä 2015.

¹⁶⁶ Penttilä 2015.

Kuvio 8 Sulautuminen; sulautuva yhtiö pääomansijoituksen saajana ja vastaanottava yhtiö palautuksen maksajana.

Kuvio 9 Kokonaisjakautuminen; jakautuva yhtiö pääomansijoituksen saajana ja vastaanottava yhtiö palautuksen maksajana.

Liiketoimintasiirto ja osakevaihto

Liiketoimintasiirrossa on kyse liiketoimintakokonaisuuden siirtämisestä vastaanottavaan yhtiöön. Siirrettävään liiketoimintakokonaisuuteen voi sisältyä sellaisen yhtiön osakkeita, johon siirtävä yhtiö on tehnyt pääomansijoituksen. Mahdollinen SVOP-palautus yritysjärjestelyn toteuttamisen jälkeen saadaan tällöin samasta yhtiöstä eli siitä yhtiöstä, johon pääomansijoitus on tehty. Saajana on kuitenkin eri verovelvollinen, eli vastaanottava yhtiö, johon liiketoimintakokonaisuus siirrettiin (ks. kuvio 7). Osakevaihdossa tilanne on

kohdeyhtiöön tehdyn pääomansijoituksen osalta samanlainen.¹⁶⁷ Pääomasijoituksen saajana ja palautuksen maksajana on tällöin siis sama yhtiö, mutta koska ”sama verovelvollinen pääomansijoituksen tekijänä ja palautuksen saajana” -edellytys ei täyty, ei SVOP-palautusta voida näissä tilanteissa verottaa luovutuksena.

4.2.4 Pääomansijoituksen palauttaminen

Jotta varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta voidaan käsitellä verotuksessa luovutuksena, tulee varojenjaossa olla kysymys pääomansijoituksen palauttamisesta. Palautettavien varojen tulee siis olla peräisin yhtiöön tehdystä pääomansijoituksesta. Verovelvollisen tulee esittää luotettava selvitys siitä, että yhtiöön on tehty pääomansijoitus sekä siitä, että yhtiöstä jaettavat varat ovat peräisin tällaisesta pääomansijoituksesta.¹⁶⁸

TVL 45 a § tai EVL 6 c § eivät sisällä pääomansijoituksen käsitteen määritelmää. Hallituksen esityksen mukaan lainkohdissa tarkoitettuja pääomansijoituksia olisivat ainakin osakkaiden maksamat merkintähinnat osakkeista tai optioista taikka muista erityisistä oikeuksista sekä muut oman pääoman sijoitukset¹⁶⁹. Pääomansijoituksessa voi olla kyse esimerkiksi vastikkeettomasta sijoituksesta vapaan oman pääoman rahastoon tai saatavan muuntamisesta oman pääoman ehtoiseksi sijoitukseksi.

Pääsäännön mukaan, kun jaettavien varojen yhteys pääomansijoituksiin jää epäselväksi, käsitellään varojenjako verotuksessa aina osinkona. Kuten jo edellä on mainittu, hallituksen esityksen perusteluissa on tältä osin viitattu yritysjärjestelytilanteisiin. Yritysjärjestelyt muokkaavat yhtiön pääomarakennetta sekä omistusta, joten luotettavan selvityksen antaminen yhteydestä pääomansijoituksiin voi usein olla hankalaa. Mikäli tällainen luotettava selvitys kuitenkin pystytään antamaan, ei yritysjärjestelyjen toteuttamisen pitäisi kategorisesti estää varojenjaon käsittelemistä luovutuksena.

¹⁶⁷ Penttilä 2015.

¹⁶⁸ Verohallinnon ohje Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa 2015, 3.3.1.

¹⁶⁹ HE 185/2013 vp, 46.

Sulautuminen ja jakautuminen

Verohallinnon antaman ohjeen mukaan jos sulautuvaan tai jakautuvaan yhtiöön on tehty TVL 45 a §:ssä tai EVL 6 c §:ssä tarkoitettu pääomansijoitus ja sijoitus merkitään vastaanottavassa yhtiössä vapaan oman pääoman rahastoon, voidaan tätä sijoitusta pitää pääomansijoituksena myös vastaanottavassa yhtiössä¹⁷⁰. Sulautuminen tai jakautuminen ei siis muuta tehdyn pääomansijoituksen ”luonnetta”. Ohjeessa korostetaan, että kysymys on Verohallinnon käsityksestä. Tulkintaa ei ole vielä vahvistettu oikeuskäytännöllä, joten nykyinen verokohtelu nojaa ainoastaan Verohallinnon ohjeeseen, eli Verohallinnon käsitykseen asiasta. Verohallinto korostaa tässäkin yhteydessä jaettavien varojen alkuperästä annettavan luotettavan selvityksen merkitystä. Ilman sitä varojenjakoa käsitellään verotuksessa osinkona.

Sulautuminen ja jakautuminen ovat yleisseuraantoja, ja verotuksessa niiden osalta noudatetaan EVL:n asettamien edellytysten täytyessä jatkuvuusperiaatetta. Kaikkia sulautumisissa ja jakautumisissa toteutuvia vastaanottavan yhtiön vapaan oman pääoman rahaston muutoksia ei voida pitää sulautuvan, jakautuvan tai vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajan yhtiöön tekeminä pääomansijoituksina. Lähtökohtana pitäisi kuitenkin olla, että sulautuvaan tai jakautuvaan yhtiöön pääomansijoituksen tehneellä on näiden yritysjärjestelyjen toteuttamisen jälkeen samanlaiset mahdollisuudet saada tekemänsä pääomansijoitus vastaanottavista yhtiöistä TVL 45 a §:ssä ja EVL 6 c §:ssä tarkoitetulla tavalla verotetuksi, kuin hänellä olisi ollut ennen yritysjärjestelyjen toteuttamistakin.¹⁷¹

Tytäryhtiösulautumisessa emoyhtiö omistaa sulautuvan yhtiön kaikki osakkeet. Vastaanottavan yhtiön omistamat sulautuvan yhtiön osakkeet mitätöityvät ja niiden sijaan vastaanottavan yhtiön taseeseen tulevat sulautuvan yhtiön varat ja velat. Jos tytäryhtiösulautumisessa tapahtuu vastaanottavan yhtiön oman pääoman erissä muutoksia, ei näissä ole kysymys vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajien pääomansijoituksista.¹⁷²

¹⁷⁰ Verohallinnon ohje Vapaan oman pääoman rahaston varojenjakoa verotuksessa 2015, 3.3.1.

¹⁷¹ Penttilä 2015.

¹⁷² Penttilä 2015.

Tavallisessa sulautumisessa¹⁷³ vastaanottava yhtiö antaa sulautuvan yhtiön osakkeenomistajille vastikkeena omia osakkeitaan. Osakkeiden merkintähinta voidaan kirjata osakepääomaan, mutta myös osittain tai kokonaan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat ovat tehneet pääomansijoituksia sulautuvaan yhtiöön ja vastaavasti vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajat ovat tehneet pääomansijoituksia vastaanottavaan yhtiöön. Sulautuvan yhtiön osakkeenomistajien sulautuvaan yhtiöön tekemien pääomansijoitusten on katsottava siirtyneen vastaanottavaan yhtiöön. Sulautumisen yleisseuraantoluonne huomioon ottaen kummatkin tahot voivat siis saada TVL 45 a §:ssä ja EVL 6 c §:ssä tarkoitettuja pääomanpalautuksia vastaanottavasta yhtiöstä.¹⁷⁴ Osakkeenomistajan aseman tulisi sulautumisen jälkeen olla samanlainen kuin se oli ennen sulautumista.

Tilanne jakautumisessa voidaan rinnastaa pitkälti sulautumiseen. Jos verovelvollinen on tehnyt jakautuvan yhtiön SVOP-rahastoon pääomansijoituksen, siirtyy kyseinen pääomansijoitus vastaanottavaan tai vastaanottaviin yhtiöihin.¹⁷⁵ Sillä ei pitäisi olla merkitystä, että SVOP-rahasto on syntynyt yritysjärjestelyssä. Jos jakautumisen yhteydessä SVOP-rahastossa tapahtuu merkittäviä muutoksia esimerkiksi siitä syystä, että jakautuminen toteutetaan käyvin arvo-in, ei tältä osin ole kysymys osakkeenomistajan yhtiöön tekemästä pääomansijoituksesta.¹⁷⁶

Osakevaihto

Osakevaihdon osalta Verohallinto viittaa ohjeessaan keskusverolautakunnan (KVL) 20.3.2015 antamaan ennakkoratkaisuun KVL 8/2015, jossa KVL on ottanut kantaa osakevaihdossa muodostuneen SVOP-rahaston varojen jakamiseen verovuosina 2015 ja 2016¹⁷⁷.

¹⁷³ Tavallisella sulautumisella tarkoitetaan absorptiosulautumista, jossa vastaanottava yhtiö ei omista lainkaan sulautuvan yhtiön osakkeita.

¹⁷⁴ Penttilä 2015.

¹⁷⁵ Penttilä 2015.

¹⁷⁶ Penttilä 2015.

¹⁷⁷ Verohallinnon ohje Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa 2015, 3.3.1.

A Oy:n osakas X oli yhdessä yhtiön toisen osakkaan kanssa luovuttanut vuonna 2009 suoritetussa osakevaihdossa A Oy:lle omistamiensa yhtiöiden osakkeita saaden vastikkeena A Oy:n uusia osakkeita. A Oy:n osakkeiden merkintähinta, joka oli apporttina luovutettujen osakkeiden käypä arvo merkintähetkellä, merkittiin kokonaisuudessaan A Oy:n kirjanpidossa sijoitetun vapaan pääoman rahastoon. Järjestelyyn oli sovellettu vuoden 2009 verotuksessa tuloverolain 45 §:n 2 momentin ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 f §:n säännöksiä osakevaihdosta.

A Oy:n sijoitetun vapaan pääoman rahastossa ei ollut muita kuin osakevaihdossa yhtiön kahden osakkaan sijoittamia varoja. Yhtiön tarkoituksena oli jakaa osakkailleen sijoitetun vapaan pääoman rahaston varoja osakeomistuksen suhteessa osakeyhtiölain 13 luvun säännösten mukaisesti.

Mikäli A Oy edellä mainitulla tavalla jakoi vuoden 2015 aikana X:lle varoja, hänen katsottiin saavan omistamistaan osakkeista luovutushintaan verrattavan pääomatulon. X:llä oli tuloverolain 29 §:n ja 46 §:n säännökset huomioon ottaen oikeus vähentää luovutushintana verotettavasta pääomanpalautuksesta osakkeiden hankintameno oman pääoman palautusta vastaavalta osalta.

Mikäli A Oy palautti X:lle vuoden 2016 aikana edellä mainitulla tavalla hänen itse yhtiöön vuonna 2009 sijoittamiaan varoja, varojenjako sovellettiin tuloverolain 33 b §:n 6 momentin, 45 a §:n ja 46 a §:n säännöksiä veronalaisesta luovutuksesta.

Varojenjaosta verovuodelle 2015 tai 2016 syntyvän luovutusvoiton määrää laskettaessa X:n osakevaihdossa vastaanottamien A Oy:n osakkeiden hankintamenona pidettiin tuloverolain 45 §:n 5 momentin mukaisesti osakevaihdossa luovutettujen osakkeiden verotuksessa poistamatta olevaa hankintamenon osaa.

Ratkaisu ei vielä helmikuussa 2016 ole lainvoimainen, sillä Veronsaajien oikeudenvalvontayksikkö on valittanut verovuotta 2016 koskevasta ennakkoratkaisusta. Veronsaajien oikeudenvalvontayksikkö ei ole valittanut ennakkoratkaisusta vuoden 2015 osalta, joten oikeudenvalvontayksikön kanta näyttäisi olevan se, että oikeustila on tältä osin toisistaan poikkeava vuosina 2015 ja 2016.¹⁷⁸ Verohallinto on ymmärrettävästi jättänyt ilmaisematta tarkemman kantansa ennen lainvoimaisen ratkaisun saamista asiaan.

Jotta varojenjako SVOP-rahastosta voidaan verottaa luovutuksena, tulee kyseessä lain sanamuodon mukaan olla verovelvollisen yhtiöön tekemä pääomansijoitus. Yhtiöoikeudellisesti tarkasteltuna osakevaihdossa on kysymys suunnatusta osakeannista, jossa osakkeen merkintähinta maksetaan apporttiomaisuudella. Merkintähinta voidaan kirjata SVOP-rahastoon joko kokonaan tai osittain. Osakkeen merkintähinnan maksaminen apporttiomaisuudella on osakkeen merkitsijän yhtiöön tekemä pääomansijoitus yhtä lailla kuin osakkeen merkintähinnan maksaminen rahana.¹⁷⁹

Tavallisesta apporttisijoituksesta osakevaihto poikkeaa verotuksen näkökulmasta siinä, että EVL:n asettamien edellytysten täytyessä osakevaihdossa syntynyttä voittoa ei katsota osakkeenomistajan verotuksessa veronalaiseksi tuloksi, vaan verotus lykkääntyy vastikkeena saatujen osakkeiden luovutushetkeen. Osakkeenomistajan vaihdossa vastaanottamien osakkeiden hankintamenona pidetään luovutettujen osakkeiden hankintamenoa. Tavallisessa apporttisijoituksessa voitto realisoituu, mutta toisaalta merkittyjen osakkeiden hankintamenoksi saadaan käypä arvo. Penttilän mukaan veronalaisen tulon syntymättä jääminen tai sen verotuksen lykkääntyminen ja hankintamenon muuttumattomuus eivät ole esteenä TVL 45 a §:n ja 6 c §:n soveltamiselle, sillä pykälien sanamuodossa ei ole millään tavalla rajattu verovelvollisen yhtiöön tekemän palautuksen kohteena olevan pääomansijoituksen alaa.¹⁸⁰ Näin ollen osakevaihdossa syntynyttä vapaan oman pääoman rahastoa ei tule asettaa muista yhtiöön tehdyistä pääomansijoituksista poikkeavaan asemaan. Luovutuksena verottamista koskevien poikkeussääntöjen soveltamiselle ei muiden edellytysten täytyessä pitäisi siis olla estettä.

¹⁷⁸ Penttilä 2015.

¹⁷⁹ Penttilä 2015.

¹⁸⁰ Penttilä 2014, 134–135 ja Penttilä 2015.

Liiketoimintasiirto

Verohallinto ei ole ohjeessaan ottanut lainkaan kantaa liiketoimintasiirrossa muodostuneen sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston varojen jakamiseen. Liiketoimintasiirrossa tilanne on hyvin samanlainen kuin osakevaihdossa¹⁸¹. Liiketoimintasiirrossa on yhtiöoikeudellisesti kyse osakemerkinnän maksamisesta apportiomaisuudella. Tällöin osakkeiden koko merkintähinta tai osa siitä kirjataan vastaanottavassa osakeyhtiössä vapaan oman pääoman rahastoon. Kuten osakevaihdossa, myös liiketoimintasiirrossa on kyse osakkeiden merkintähinnan maksamisesta apportiomaisuudella eli osakkeen merkitsijän yhtiöön tekemästä pääomansijoituksesta, joten TVL 45 a §:n ja EVL 6 c §:n tulisi soveltua myös liiketoimintasiirron yhteydessä. Voisi siis olla perusteltua, että liiketoimintasiirto rinnastettaisiin tältä osin sulautumiseen ja jakautumiseen.¹⁸²

4.3 Yhteenveto

Aikaisemmassa verotuskäytännössä yritysjärjestelyjen yhteydessä syntyneet SVOP-rahastot ovat olleet samassa asemassa kuin muillakin tavoin syntyneet vastaavat rahastot. Rahastoon merkittyjen varojen alkuperä on ollut verokohtelun kannalta ratkaisevassa asemassa. Uudet, vuoden 2014 alussa voimaan tulleet verosäännökset kiristivät vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvan varojenjaon verotusta.

Varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta on verotuksessa pääsäännön mukaan osinkoa. Poikkeuksista säädetään TVL 45 a §:ssä sekä EVL 6 c §:ssä. Poikkeussäännösten mukaan varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta voidaan tietyin edellytyksin käsitellä verotuksessa luovutuksena. Varojenjaon käsitteleminen luovutuksena edellyttää:

- a) verovelvollisen antamaa luotettavaa selvitystä siitä, että
- b) jaettavat varat ovat peräisin pääomansijoituksesta;

¹⁸¹ Penttilä 2014, 135.

¹⁸² Ks. Suomen Tilintarkastajat ry 2015.

- c) pääomansijoitus palautetaan pääomansijoituksen tehneelle henkilölle;
- d) pääomansijoituksen tekemisestä on varoja jaettaessa kulunut enintään kymmenen vuotta.

Poikkeuksia ei sovelleta julkisesti noteeratusta yhtiöstä saatuun varojenjako.

Keskeisimmät erot aikaisempaan verotuskäytäntöön verrattuna ovat:

- 1) TVL 45 a §:n ja EVL 6 c §:n mukaan luovutuksena voidaan käsitellä vain sellainen pääomansijoituksen palauttaminen, jossa pääomansijoitus palautetaan sijoituksen tehneelle verovelvolliselle. Aikaisemmin pääomansijoitusten palauttaminen käsiteltiin varojenjaon saajan verotuksessa luovutuksena siitä riippumatta, oliko palauttamisessa kyse hänen vai jonkun muun yhtiöön tekemän pääoman sijoittamisen palauttamisesta.
- 2) Varojenjako voidaan käsitellä luovutuksena vain, jos pääomansijoituksen tekemisestä on varoja jaettaessa kulunut enintään kymmenen vuotta. Aikaisemmin varojenjaolle ei ollut ”vanhentumisen” aiheuttavaa määräaika.

Hallituksen esityksessä on esitetty tiukka kanta, jonka mukaan poikkeussäännökset eivät soveltuisi yritysjärjestelyjen yhteydessä muodostuneisiin vapaan oman pääoman rahastojen varojenkoihin. Tämä kanta ei kuitenkaan Verohallinnon ohjeistus huomioiden edusta lopulliseen verotuskäytäntöön johtavaa tulkintaa. Myös yritysjärjestelyjen yhteydessä muodostuneista vapaan oman pääoman rahastoista tapahtuvat varojenjaot voidaan verottaa luovutuksena. Luovutuksena verottaminen edellyttää kuitenkin aina lainsäädännön asettamien vaatimusten täyttymistä sekä verovelvollisen antamaa luotettavaa selvitystä näiden vaatimusten täyttymisestä. Luotettavan selvityksen antaminen voi nimenomaan yritysjärjestelyn toteuttamisesta johtuen olla hankalaa.

Yritysjärjestelyihin ja poikkeussäännösten asettamiin vaatimuksiin liittyen on huomiota kiinnitettävä erityisesti kolmeen seikkaan:

- 1) Pääomansijoituksen tekijänä ja palautuksen saajana tulee olla sama verovelvollinen.
- 2) Pääomansijoituksen saajan ja palautuksen maksajan tulee olla sama yhtiö.

- 3) Varojenjaossa tulee olla kysymys vapaan oman pääoman rahastoon tehdyn pääomansijoituksen palauttamisesta.

Taulukossa 1 on pyritty tiivistämään edellä mainittujen edellytysten toteutuminen eri yritysjärjestelytilanteissa. Taulukkoon on koottu luvussa 4.2 esiin tuotuja huomioita. Sitä ei ole tarkoitettu yksiselitteiseksi ratkaisumalliksi, vaan lähinnä monimutkaisen asian yhteenvetämisen ja tiivistämisen apuvälineeksi. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että erityisen paljon ongelmakohtia ja tulkintaepäselvyyksiä liittyy liiketoimintasiirtoon ja osakevaihtoon. Monet kysymykset vaikuttavat olevan jossain määrin selkeämpiä sulautumisen ja jakautumisen kohdalla.

	Sama verovelvollinen pääomansijoituksen tekijänä ja palautuksen saajana	Sama yhtiö pääomansijoituksen saajana ja palautuksen maksajana	Onko kyseessä pääomansijoituksen palauttaminen?
Sulautuminen	✓	✓	✓
Jakautuminen	✓	✓	✓
Liiketoimintasiirto	X	✓ *	✓
Osakevaihto	X	✓ *	✓

Taulukko 1 Yhteenvedo TVL 45 a §:n ja EVL 6 c §:n asettamien edellytysten toteutumisesta eri yritysjärjestelytilanteissa.

*) Pääomansijoituksen saajana ja palautuksen maksajana on sama yhtiö, mutta tällöin ”sama verovelvollinen pääomansijoituksen tekijänä ja palautuksen saajana” -edellytys ei toteudu.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto lisättiin yhtiön oman pääoman eriin ensi kerran vuonna 2006 voimaan tulleen OYL:n säätämisen yhteydessä. SVOP-rahasto mahdollistaa varojen sijoittamisen osakeyhtiöön hyvin joustavasti, ja se voi sisältää monia erilaisia eriä. Yhtiön SVOP-rahasto voi sisältää muun muassa osakkeenomistajan tai jonkun muun tahon tekemiä vastikkeettomia pääomansijoituksia, osakkeista maksettuja merkintähintoja ja rahastoon siirrettyjä voittovaroja.

Mahdollisuudella merkitä eriä SVOP-rahastoon on huomattava merkitys myös yritysjärjestelyjen kannalta. Kirjanpitolainsäädäntö ja yhtiölainsäädäntö asettavat hyvin vähän vapaan oman pääoman muodostumiseen liittyviä vaatimuksia yritysjärjestelytilanteiden yhteydessä. SVOP-rahaston käyttö on näin ollen joustavaa myös yritysjärjestelyjen yhteydessä, joten yhtiöiden oman pääoman rahastoissa voi tapahtua merkittäviäkin muutoksia, kun yritysjärjestely toteutetaan. Esimerkiksi sulautumisen yhteydessä sulautuvan yhtiön koko oma pääoma, myös sidottu oma pääoma, voi muuttua vastaanottavassa yhtiössä vapaaksi omaksi pääomaksi. Sulautumisessa vastaanottavan yhtiön oman pääoman muodostumisen kannalta eri sulautumistyypeillä on eroa. Esimerkiksi kombinaatiosulautumisessa on otettava huomioon, että vastaanottavan yhtiön osakepääoman tulee olla vähintään lainsäädännön edellyttämän vähimmäisosakepääoman suuruinen.

Kuten sulautumisessa, myös jakautumisen yhteydessä jakautuvan yhtiön tase-eriä voi siirtyä vastaanottavan yhtiön SVOP-rahastoon. SVOP-rahastoon voidaan tehdä kirjauksia myös liiketoimintasiirrossa tai osakevaihdossa toteutetun osakeannin yhteydessä. Kaikissa näissä tilanteissa tulee muistaa, että yhtiön oman pääoman rakenteella ja määrällä on suora yhteys ja suuri merkitys varojen jakamiseen. Tästä syystä yhtiön oman pääoman muodostumiseen tulisi kiinnittää huomiota ja se tulisi suunnitella hyvin etukäteen.

Osakeyhtiön vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvaa varojenjakoja koskevia verosäännöksiä odotettiin monta vuotta uuden OYL:n säätämisen jälkeen. Uudet

verosäännökset tulivat vihdoin voimaan vuoden 2014 alussa. Vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvan varojenjaon uudistusta voidaan pitää kompromissina osinkona ja luovutusvoittona verottamisen välillä. Verotus on joka tapauksessa tältä osin tiukentunut aikaisemmasta. Vaikka vapaan oman pääoman rahaston varojenjako koskevien säännösten voimaantulo oli odotettu uudistus, niiden ei voida sanoa ainakaan yksinkertaistaneen verojärjestelmäämme.

Uuden OYL:n tarkoituksena oli lisätä sääntelyn joustavuutta ja luoda yrityksille kilpailukykyiset olosuhteet harjoittaa liiketoimintaa. SVOP-rahaston tarkoituksena oli nimenomaan mahdollistaa joustavat varojensiirtomahdollisuudet. Verolainsäädäntöä uudistettaessa ja varsinkin tiukennettaessa tulisi olla varovainen, sillä epäsuotuisa verotuskäytäntö yrityksen ja sijoittajan näkökulmasta voi vesittää sen perimmäisen tarkoituksen, joka lainsäätäjällä oli lisätessään SVOP-rahaston osakeyhtiön oman pääoman eriin. SVOP-palautuksen verorasituksen kiristäminen voi jopa heikentää osakkeenomistajien halua vahvistaa yhtiöiden omaa pääomaa pääomansijoituksia tekemällä.

Uusien verosäännösten mukainen pääsääntö on, että varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta verotetaan osinkona. Laissa määrätyin edellytyksin varojenjako voidaan kuitenkin poikkeustapauksissa verottaa luovutuksena. Lain asettamien vaatimusten voidaan katsoa tiukentuneen aikaisempaan verotuskäytäntöön verrattuna. Uuden oikeustilan vallitessa onkin mahdollista, että varojenjako, jossa tosiasia on kyse pääomansijoituksen palauttamisesta, verotetaan osinkona. Osakeyhtiöön sijoitettujen varojen palauttamisen verottamista osinkona voidaan pitää ylipäänsä epäjohdonmukaisena verojärjestelmän kannalta sekä rahoitusmuotoneutraalisuuden näkökulmasta. Osinkotulossa on kysymys osakkaan saamasta tulosta, kun taas sijoitetun pääoman palautus on nimensä mukaisesti tehdyn sijoituksen palautus, joka ei muodosta saajalleen tuloa. Verottaminen varojen todellisen luonteen mukaisesti tuntuisi koko verojärjestelmän kannalta oikeudenmukaiselta ratkaisulta.

Merkittävimmät erot aikaisempaan vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvan varojenjaon verokohteluun verrattuna ovat määräys palautuksen saajasta sekä aikarajoitus. Verotuksessa luovutuksena voidaan käsitellä vain sellainen pääomansijoituksen palauttaminen, jossa pääomansijoitus palautetaan pääomansijoituksen tehneelle verovelvolliselle. Aikaisemmin pääomansijoitusten palauttaminen käsiteltiin varojenjaon saajan verotuksessa luovutuksena siitä riippumatta, oliko palauttamisessa kyse hänen vai jonkun muun yhtiöön tekemän pääoman sijoittamisen palauttamisesta. Edelleen varojenjaon voidaan käsitellä luovutuksena vain, jos pääomansijoituksen tekemisestä on varoja jaettaessa kulunut enintään kymmenen vuotta.

Lisäksi yksi huomiota herättävä ero vanhan ja uuden linjauksen välillä liittyy yritysjärjestelyihin. Hallituksen esityksessä lausuttu kanta, ettei luovutuksena verottamista koskevia poikkeussäännöksiä sovelleta, jos on kyse yritysjärjestelyjen yhteydessä syntyneestä SVOP-rahastosta, on uusi ”ilmiö”. Näin yksinkertainen asia ei kuitenkaan ole, vaikka verotuksen voidaan katsoa kiristyneen myös tältä osin. Verohallinto on ohjeistuksessaan antanut suuntaviivoja sille, miten lainsäädäntöä ja hallituksen esityksessä lausuttua tulisi tulkita, kun kyse on yritysjärjestelyistä, SVOP-rahaston muodostumisesta ja varojenjaon verotuksesta.

Kun on kyse yritysjärjestelyistä sekä TVL 45 a §:n ja EVL 6 c §:n poikkeussäännöksistä, tulee huomiota kiinnittää erityisesti kolmeen seikkaan. Ensinnäkin verovelvollisen tulee voida luotettavasti osoittaa, että pääomansijoituksen tekijä ja palautuksen saaja ovat sama henkilö. Toisekseen verovelvollisen tulee voida antaa luotettava selvitys siitä, että palautuksen maksaja on sama yhtiö, joka on saanut pääomansijoituksen. Jo nämä kaksi vaatimusta voivat aiheuttaa tulkintaongelmia, kun puhutaan yritysjärjestelyistä. Kolmanneksi verovelvollisen tulee pystyä osoittamaan, että varojenjaossa todella on kysymys vapaan oman pääoman rahastoon tehdyn pääomansijoituksen palauttamisesta.

Ensimmäisen ja toisen vaatimuksen arvioinnissa avainasemassa on yritysjärjestelyn yleisseuraantoluonne. Sulautuminen ja jakautuminen ovat yleisseuraantoja. Verohallinnon kannan mukaan jos pääomansijoituksen tehneessä yhtiössä on sijoituksen tekemisen jälkeen

toteutettu yritysjärjestely, ja yritysjärjestelyssä on kysymys sulautumisesta tai kokonais- tai osittaisjakautumisesta, voidaan yhtiötä pitää sijoituksen tehneenä henkilönä. Liiketoimintasiirto taasen ei ole yleisseuraantoluonteinen yritysjärjestely, mistä seuraa, ettei vastaanottavaa yhtiötä pidetä sijoituksen tehneenä yhtiönä, jos kohdeyhtiö liiketoimintasiirron jälkeen jakaa ennen liiketoimintasiirtoa sijoitettuja varoja vapaan oman pääoman rahastostaan vastaanottavalle yhtiölle. Sama tulkinta voidaan ulottaa koskemaan myös osakevaihtoa, vaikka Verohallinto ei siihen olekaan ottanut nimenomaisesti kantaa.

Jotta varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta voidaan verottaa luovutuksena, tulee palautuksen maksajan olla sama yhtiö, joka on saanut pääomansijoituksen. Kysymykseen soveltuu sulautumisen ja jakautumisen osalta sama pohdinta yleisseuraantoluonteesta, mitä edellä on esitetty. Liiketoimintasiirron jälkeinen SVOP-palautus saadaan siitä yhtiöstä, johon pääomansijoitus on tehty, jos siirrettävään liiketoimintakokonaisuuteen sisältyy osakkeita, johon siirtävä yhtiö on tehnyt pääomansijoituksen. Saajana on kuitenkin tällöin eri verovelvollinen eli vastaanottava yhtiö. Osakevaihdossa tilanne on kohdeyhtiöön tehdyn pääomansijoituksen osalta samanlainen.

Verovelvollisen tulee kolmanneksi voida luotettavasti osoittaa, että varojenjaossa on kyse pääomansijoituksen palauttamisesta. Sulautuvaan tai jakautuvaan yhtiöön tehtyä pääomansijoitusta voidaan Verohallinnon kannan mukaan pitää pääomansijoituksena myös vastaanottavassa yhtiössä. Liiketoimintasiirron ja osakevaihdon osalta tilanne on epäselvä. Liiketoimintasiirtoa ja osakevaihtoa olisi perusteltua kohdella tässä samalla tavalla kuin sulautumista tai jakautumista, mutta Verohallinto ei ole tätä vahvistanut.

Kaiken kaikkiaan selvää on, että oikeuskäytäntö tulee muokkaamaan vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvan varojenjaon verotuskäytäntöä tulevaisuudessa. Koska yritysjärjestelytilanteista ei lainsäädäntöön ole kirjattu minkäänlaisia määräyksiä, liittyy erityisesti yritysjärjestelyjen yhteydessä muodostuneisiin rahastoihin paljon tulkinnanvaraisuutta ja epäselvyyttä. Oikeuskäytäntöä tarvitaan mahdollisimman pian paikkaamaan tätä ”aukkoa”.

Selkeä verovelvollisen omaan toimintaan liittyvä seikka, jota uusi lainsäädäntö verovelvolliselta vaatii ja jota Verohallinto ohjeistuksessaan painottaa, on luotettavan selvityksen antaminen. Verovelvollisen pitää pystyä antamaan luotettava selvitys tilanteen mukaan esimerkiksi siitä, milloin ja miten pääomansijoitus on tehty. Selvityksen merkitys korostuu yritysjärjestelytilanteissa, joihin viranomaistaho tuntuu suhtautuvan erityisen tarkasti. Jos yhtiössä on tapahtunut yritysjärjestely tai yritysjärjestelyitä, tulee verovelvollisen pääomansijoituksen tekemisen ajankohdan lisäksi pystyä osoittamaan muun muassa se, miten pääomansijoitus on jakautunut ja kulkeutunut eri yhtiöihin. Tästä syystä merkittäessä eriä SVOP-rahastoon olisikin ensisijaisen tärkeää dokumentoida asiat mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja selkeästi. Erät kannattaisi myös hyväksyttää yhtiökokouksessa osakkaiden kesken. Dokumentointiin tulisi kiinnittää erityistä huomiota yritysjärjestelyjen yhteydessä ja yhtiöiden vapaan oman pääoman muodostumiseen tulisi perehtyä riittävästi jo suunnitteluvaiheessa. Vaikka näiden seikkojen voidaan osaltaan katsoa lisäävän yritysten hallinnollista taakkaa, ovat ne yksi tärkeä tapa varmistaa oikeudenmukainen verokohtelu, kun yhtiöstä aikanaan jaetaan varoja.

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus

- Airaksinen, M. & Ohtonen, M. 2010. Yhtiöoikeuden ja verotuksen epäsymmetria korjattava lainsäädäntöteitse. *Tilintarkastus* 5/2010, 10-13.
- Airaksinen, M., Pulkkinen, P. & Rasinaho, V. 2010. *Osakeyhtiölaki I. 2.* uudistettu painos. Helsinki: Talentum.
- Airaksinen, M., Pulkkinen, P. & Rasinaho, V. 2010. *Osakeyhtiölaki II. 2.* uudistettu painos. Helsinki: Talentum.
- Andersson, E. & Penttilä, S. 2014. *Elinkeinoverolain kommentaari.* 14. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.
- Haaramo, V., Palmuaro, S. & Peill, E. 2014. *IFRS-raportointi.* Helsinki: Talentum.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. *Tutki ja kirjoita.* 15. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Honkamäki, T. & Pennanen, M. 2010. *Yritysjärjestelyjen käsikirja: kirjanpito, verotus ja yhtiöoikeus.* Helsinki: WSOYpro.
- Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2010. *Kirjoitetaan juridiikkaa.* Helsinki: Talentum.
- Immonen, R. 2012. Varojen arvostaminen yritysjärjestelyissä ja vaikutukset omaan pääomaan sekä varojen jakamiseen. *Verotus* 3/2012, 236–248.
- Immonen, R., Ossa, J. & Villa, S. 2014. *Osakeyhtiön pääoman hallinta.* Helsinki: Talentum.
- Immonen, R. 2015. *Yritysjärjestelyt.* Helsinki: Talentum.
- Kasanen, E., Lukka, K. & Siitonen, A. 1991. Konstruktiivinen tutkimusote liiketaloustieteessä. *Liiketaloudellinen aikakauskirja* vol. 40, no 3, 301–327.
- Koskinen, I., Alasuutari, P. & Peltonen, T. 2005. *Laadulliset menetelmät kauppatieteissä.* Tampere: Vastapaino.
- KPMG 2015. *Elinkeinoverotus 2015.* Helsinki: Edita.
- Leppiniemi, J. 2014. *Tilinpäätäjän käsikirja.* 2. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro.
- Leppiniemi, J. & Lounasmeri, S. 2015. *Yritysrahoitus.* Helsinki: Talentum Media.
- Myrsky, M. & Malmgrén, M. 2014. *Elinkeinotulon verotus.* Helsinki: Talentum.

- Myrsky, M. & Rabinä, T. 2014. *Henkilökohtaisen tulon verotus*. Helsinki: Talentum.
- Mähönen, J. & Villa, S. 2012. *Osakeyhtiö II – Pääomarakenne ja rahoitus*. Helsinki: WSOYpro
- Mähönen, J. & Villa, S. 2009. *Osakeyhtiö IV – Osakeyhtiö ja verotus*. Helsinki: WSOYpro.
- Neilimo, K. & Näsi, J. 1980. *Nomoteettinen tutkimusote ja suomalainen yrityksen taloustiede: Tutkimus positivismin soveltamisesta*. Yrityksen taloustieteen ja yksityisoikeuden laitoksen julkaisuja. Sarja A 2 Tutkielmia ja raportteja 12, Tampere.
- Näsi, J. 1980. *Ajatuksia käsiteanalyysistä ja sen käytöstä yrityksen taloustieteessä*. Yrityksen taloustieteen ja yksityisoikeuden laitoksen julkaisuja. Sarja A 2 Tutkielmia ja raportteja 11, Tampere.
- Oksanen, L. & Pennanen, M. 2011. Ajankohtaista osakeyhtiön vapaan oman pääoman jakamisesta. *Tilintarkastus* 5/2011, 26–29.
- Penttilä, S. 2014. Varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta – uudet verosäännökset ja niiden ongelmat. *Verotus* 2/2014, 121–137.
- Ruohonen, J. 2012. *Osakeyhtiön voitonjaon maksukykytesti ja vastuu maksukyvyyn säilymisestä*. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis 1723, Tampere University Press.
- Tikka, K., Nykänen, O., Juusela, J. & Viitala, T. 2015. *Yritysverotus I–II*. Helsinki: Talentum Media.
- Tuokko, Y. 2009. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta ja maksukykytestistä. *Verotus* 5/2009, 550–553.
- Viitala, T. 2014. *Osakeyhtiön voitonjaon verotus*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Villa, S. 2007. Osakeyhtiölain uudistunut pääomarakenne. *Oikeustieto* 2/2007, 20–23.
- Villa, S. 2010. SVOP -sijoituksen jakaminen – varojen jakamista vai pääoman palautusta. *Defensor Legis* 4/2010, 336–355.
- Walden, R. 2010. Voitonjaon ja pääomanpalautusten verosäännökset. *Tilisanomat* 1/2010, 30–33.

Virallislähteet

HE 109/2005. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

HE 4/2011. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi osakeyhtiölain ja vakuutuslain muuttamisesta.

HE 185/2013 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tuloverolain, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta.

KHO 2005:24

Kirjanpitolaki 1336/1997

Kirjanpitolautakunnan lausunto/päätös 1848/16.2.2010 (KILA 2010/1848).

Kirjanpitolautakunnan yleisohje konsernitilinpäätöksen laatimisesta 7.11.2006.

Kirjanpitolautakunnan yleisohje suunnitelman mukaisista poistoista 16.10.2007.

Kirjanpitolautakunnan yleisohje tuloslaskelman ja taseen esittämisestä 21.11.2006.

KVL 2004/60

KVL 8/2015

Laki elinkeinotulon verottamisesta 360/1968

Osakeyhtiölaki 624/2006

Tuloverolaki 1535/1992

Uuden osakeyhtiölain vaikutuksia verotukseen. Verohallinnon ohje, dnro 206/345/2007, 8.3.2007.

Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa. Verohallinnon ohje, dnro A216/200/2014, 11.12.2015.

VaVM 32/2013. Valtiovarainministeriön mietintö.

Verotus, tilinpäätös ja yhtiöoikeus. Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä 2005, Valtiovarainministeriö. Työryhmämuistioita 4/2006.

Yritysjärjestelyt ja verotus – sulautuminen. Verohallinnon ohje, dnro A20/200/2015, 3.12.2015.

Muut lähteet

Penttilä, S. 2015. Varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta – Ongelmia ja niiden vastauksia. Keskuskauppakamarin Suuri veropäivä 23.9.2015.

Suomen Asianajajaliiton lausunto HE:ksi osakeyhtiön varojenjaon verotuksesta 17.8.2009. Saatavilla osoitteessa <http://www.asianajajaliitto.fi/viestinta/tiedotteita_ja_lausuntoja/arkisto/2009/lausunto_he_ksi_osakeyhition_varojenjaon_verotuksesta.2009.news>.

Suomen Tilintarkastajat ry:n lausunto ohjeluonnoksesta ”Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa” 5.5.2015. Saatavilla osoitteessa <<http://www.suomentilintarkastajat.fi/yhdistys/lausunnot-ja-kuulemiset>>.

Suomen Yrittäjien lausunto hallituksen esitysluonnoksesta osakeyhtiön varojenjaon verotuksen säännöksiksi 17.8.2009. Saatavilla osoitteessa <<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/lausunnot/lausunnot/?groupId=66d2143f-3220-4b10-9c3b-44621a2b523c&announcementId=8bf6d253-ee96-46d3-bf7d-b3c433de4575>>.

LIITTEET

Liite 1

KPA 1 luvun 6 §:n 1 momentin mukainen tasekaava (30.12.2015/1752)

V a s t a a v a a

A) PYSYVÄT VASTAAVAT

I Aineettomat hyödykkeet

1. Kehittämismenot
2. Aineettomat oikeudet
3. Liikearvo
4. Muut aineettomat hyödykkeet
5. Ennakkomaksut

II Aineelliset hyödykkeet

1. Maa- ja vesialueet
2. Rakennukset ja rakennelmat
3. Koneet ja kalusto
4. Muut aineelliset hyödykkeet
5. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

III Sijoitukset

1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä
3. Osuudet omistusyhteisyhteisöissä
4. Saamiset omistusyhteisyhteisöiltä
5. Muut osakkeet ja osuudet
6. Muut saamiset

B) VAIHTUVAT VASTAAVAT

I Vaihto-omaisuus

1. Aineet ja tarvikkeet
2. Keskeneräiset tuotteet
3. Valmiit tuotteet/tavarat
4. Muu vaihto-omaisuus
5. Ennakkomaksut

II Saamiset

1. Myyntisaamiset
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä
3. Saamiset omistusyhteisy yrityksiltä
4. Lainasaamiset
5. Muut saamiset
6. Maksamattomat osakkeet/osuudet
7. Siirtosaamiset

III Rahoitusarvopaperit

1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Muut osakkeet ja osuudet
3. Muut arvopaperit

IV Rahat ja pankkisaamiset

V a s t a t t a v a a

A) OMA PÄÄOMA

I Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma

II Ylikurssirahasto

III Arvonkorotusrahasto

IV Muut rahastot

1. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto
2. Vararahasto
3. Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot
4. Käyvän arvon rahasto
5. Muut rahastot

V Edellisten tilikausien voitto (tappio)

VI Tilikauden voitto (tappio)

B) TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ

1. Poistoero
2. Verotusperäiset varaukset

C) PAKOLLISET VARAUKSET

1. Eläkevaraukset
2. Verovaraukset
3. Muut pakolliset varaukset

D) VIERAS PÄÄOMA

1. Joukkovelkakirjalainat
2. Vaihtovelkakirjalainat
3. Lainat rahoituslaitoksilta
4. Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta
5. Saadut ennakot
6. Ostovelat
7. Rahoitusvekselit
8. Velat saman konsernin yrityksille
9. Velat omistusyhteisyriksille
10. Muut velat
11. Siirtovelat